

Program pracowni Obserwuję więc tworzę

scenariusze

Poradnik dla nauczycieli i nauczycielek
Mirosława Pleskot

Szkoła dla innowatora

ilustracja: rawpixel.com / Freepik

Opracowanie i redakcja merytoryczna
Małgorzata Skura i Michał Lisicki

CEO

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

PROJEKT REALIZOWANY JEST PRZEZ:

PARTNERAMI PROJEKTU SĄ:

PROJEKT WSPIERAJĄ:

Projekt Szkoła dla innowatora współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020, Priorytet 2: Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, Działanie 2.4: „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji” PO IR, Poddziałanie 2.4.1. inno_LAB-Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów.

Moduł I

W pracowni niejednego artysty - czyli poznajemy wybrane dziedziny sztuk plastycznych

Spotkanie 1. Z artystą za pan brat - czyli zapraszamy do świata naszej sztuki 1

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 2. Kropka, kreska, linia - warsztat rysownika. Wprowadzenie do tematu 9

Spotkanie 3. Rysunkomania, czyli co mogą opowiedzieć kreski i linie 12

Spotkanie 4. Chaos czy sztuka? Czyli o czym opowiada sztuka abstrakcyjna 16

Spotkanie 5. Co kryją bazgroły? Czyli niezwykła tkanina a może rama do obrazu? 21

Spotkanie 6. Ołówkowe wariacje - rysowanie, kreskowanie, cieniowanie 26

Spotkanie 7. Jak wiatr potargał świat, czyli jak uchwycić ruch w rysunku 33

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 8. Mix kolorów, czyli co wiemy o barwach 36

Spotkanie 9. Barwy a uczucia, czyli nastrój wyrażony kolorem i techniką action painting 41

Spotkanie 10. O ton jaśniejszy, o ton ciemniejszy, czyli jeden kolor a tak wiele odcieni 47

Spotkanie 11. Martwa natura w jednobarwnych odcieniach 51

Spotkanie 12. Mierzmy temperaturę kolorów, czyli moc barw ciepłych i zimnych 55

Spotkanie 13. W moim magicznym świecie pełnym ciepła i radości lub pełnym refleksji i chłodu 59

Spotkanie 14. Światło i mrok, czyli jak stosować światłocień i kontrast 62

Spotkanie 15. Świat w księżycowej poświacie 68

Spotkanie 16. Mokre na mokrym, suche na suchym - świat w akwareli 71

Spotkanie 17. Kwiaty akwarelą malowane 76

Spotkanie 18. Zaskakująca całość, niepodziewana kompozycja, czyli tworzymy w technice collage 79

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 19. Od szmatki do rzeźby, czyli przepis na dzieło sztuki z medium powertex 85

Spotkanie 20. Pisanka lub bombka z powertexu 90

Spotkanie 21. Zamaskowani - tworzymy maski z gipsu 95

Spotkanie 22. Zastygłe postacie - tworzymy swoje niesamowite rzeźby 101

Spotkanie 23. Trzy wymiary: modelujemy, rzeźbimy, lepimy formy przestrzenne 106

Spotkanie 24. Zatrzymane w 3d smoki, twory fantazji 111

Spotkanie 25. Koty i inne zwierzęta - figurki zastygłe w masie plastycznej 117

Spotkanie 26. Florystyczne inspiracje - zwykłe przedmioty czy dzieła sztuki 122

Strony www 127

Przypisy 129

Moduł I

W pracowni niejednego artysty – czyli poznajemy wybrane dziedziny sztuk plastycznych

Spotkanie 1

Z artystą za pan brat - czyli zapraszamy do świata naszej sztuki

Wprowadzenie

Jest to pierwsze spotkanie w pracowni OBSERWUJĘ WIĘC TWORZĘ. Uczniowie poznają kącki - mini pracownie - rzeźbiarza, rysownika i malarza. Obejrzą to, co każdy z tych artystów używa w swojej pracy. Wspólnie wyjaśnią pojęcia, z których będą korzystać podczas kolejnych spotkań w pracowni, czyli: *artysta, pracownia, sztuka, plastyka, dziedzina sztuk plastycznych, czy narzędzia plastyczne*. Potem w zespołach przygotują plakaty - zaproszenia do pracowni. Na końcu poznają jeszcze inne dziedziny sztuk plastycznych, na przykład sztukę użytkową, architekturę, grafikę, czy sztukę ludową.

Główne cele

- poznasz różne dziedziny sztuk plastycznych.

Kryteria sukcesu

- wyjaśniasz pojęcia: sztuka, plastyka, artysta, dziedzina sztuk plastycznych, artysta, narzędzia artysty;
- wymieniasz różne dziedziny sztuk plastycznych (rysunek, malarstwo, rzeźba, sztuka użytkowa, architektura, grafika, sztuka ludowa);
- tworzysz plakat - zaproszenie do pracowni rysownika, malarza lub rzeźbiarza;
- prezentujesz stworzony plakat.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Współpraca	Współpraca	Słuchanie sugestii innych	<ul style="list-style-type: none"> • Uczenie się dyskusowania
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojego stanowiska na dany temat • Przygotowanie prezentacji swojej pracowni plastycznej
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie definicji pojęć: <i>pracownia, artysta, sztuka, plastyka, dziedzina sztuk plastycznych, narzędzia artysty</i>

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Zarządzanie sobą	Wizualizacja problemu i rozwijanie wyobraźni poprzez przydatne metafory	Wyjaśnianie i nadawanie sensu światu dzięki komunikacji pośredniej, w tym metaforom, rysunkom, schematom	<ul style="list-style-type: none"> Wykonanie plakatu jako symbolu danej pracowni plastycznej Korzystanie z diagramu obrazującego podstawowe dziedziny sztuk plastycznych.

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w tzw. „wyspy“ do pracy zespołowej (dla 3 – 5 osób); na stołach dla uczniów przygotowane są symbole mini pracowni, np.: pracownia rysownika – ołówek; pracownia malarza – pędzel; pracownia rzeźbiarza – dłutko;
- kolorowe kartki z zapisanymi pojęciami (minimum x 3 z każdego rodzaju – w zależności od liczby uczniów, dla każdego ucznia kartka);

artysta	plastyka	dziedzina sztuk plastycznych	sztuka	narzędzia artysty	pracownia
---------	----------	------------------------------	--------	-------------------	-----------

- prezentacja multimedialna odnosząca się do omawianych treści: trzech dziedzin sztuk plastycznych, czyli rysunku, malarstwa, rzeźby;
- kartony A3 lub większe;
- różnorodne przybory i materiały, np.: kredki, ołówki, pędzle, farby, mazaki, ścinki gazet, papierów kolorowych, masy plastyczne – plastelina, modelina, glina, patyki, tektury, itp. (według Twojego uznania);
- sztalugi;

- diagram złożony z kół o częściach wspólnych, ilustrujący wybrane, podstawowe dziedziny sztuk plastycznych.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Po wejściu do sali zaprosz uczniówⁱ do przygotowanej ekspozycji *kącików - mini pracowni*.ⁱⁱ W zależności od przestrzeni możecie usiąść wokół na podłodze.

Aktywność 1

- ❖ Uzupełnienie informacji/zdobycie informacji na temat różnych dziedzin sztuk plastycznych, wybranych pracowni artystycznych i warsztatu artysty

Rozdaj losowo przygotowane na kolorowych kartkach nazwy pojęć - każdy uczeń otrzymuje jedno pojęcie:

- Uczniowie dobierają się w zespoły, zgodnie z wylosowanym kolorem. Ich zadaniem jest zastanowić się nad hasłem – pojęciem, które wylosowali: Jak rozumiecie to pojęcie? Czy potraficie je wyjaśnić? Co ono oznacza? Jest to wstęp do krótkiej kierowanej dyskusji.
- Po chwili pracy w zespołach zaprosz do wspólnej dyskusji. Zespoły prezentują swoje stanowiska i wyjaśniania poszczególnych pojęć. Efektem tej dyskusji powinny być wnioski odnoszące się do szerokiego pojęcia sztuka, np.: Sztuka – to szerokie pojęcie, sztuką jest taniec, śpiew, komponowanie muzyki, pisanie książek, rysowanie, malowanie...itp. Plastyka to jedna ze sztuk pięknych. Mamy kilka dziedzin sztuk plastycznych. Artysta - czyli osoba, twórca, który tworzy dzieła sztuki, mające niepowtarzalny charakter, wyraz artystyczny, pomysł, koncepcję... Każdy artysta, w zależności od dziedziny sztuki, którą się zajmuje ma swoją niepowtarzalną pracownię i swój warsztat artysty – czyli narzędzia... itp.
- Przypomnij/wprowadz uczniów w świat różnych pracowni artystycznych na podstawie zorganizowanych kącików - mini pracowni – ekspozycji stworzonej w sali. Krótko zaprezentuj charakterystyczne materiały, narzędzia i dzieła, jakie w danej pracowni powstają.
- Uzupełnieniem może być prezentacja multimedialna.

Aktywność 2

- ❖ Wykonanie plakatu-zaproszenia do pracowni
- Uczniowie pozostają w tych samych zespołach lub mogą dokonać nowego podziału. Przedstawiciel każdego zespołu losuje symbol narzędzia artysty – wskazówkę, przy którym stole usiądzie zespół (przy większej liczbie zespołów, kilka z nich może wykonywać plakat na ten sam temat)
  - ▶ ołówek – mini pracownia rysownika;
  - ▶ pędzel – mini pracownia malarza;

- ▶ **dłutko** – mini pracownia rzeźbiarza.
- Na stołach każdy zespół ma przygotowane: kartony A3, różne narzędzia i materiały: kredki, ołówki, pędzle, farby, mazaki, ścinki gazet, papierów kolorowych, masy plastyczne – plastelina, modelina, glina, patyki, tektury, itp. (według Twojego uznania).
- **Plakaty – zaproszenia** mają powstać w dowolnej technice, przy użyciu dowolnych materiałów. Ważne, aby każdy plakat w swoim wyrazie artystycznym przedstawiał charakterystyczne cechy pracowni, do której zaprasza.
- Poinformuj zespoły według jakich zasad będzie odbywała się prezentacja ich plakatów:
  - ✓ na początku przedstawią członków zespołu,
  - ✓ potem podadzą temat swojej pracy – czyli do jakiej pracowni artystycznej zapraszają,
  - ✓ na końcu opowiedzą o pracowni, którą reklamują, może być to mini spot reklamowy (patrz Wskazówki), dlaczego warto zajrzeć do ich pracowni, czego można się tu nauczyć, itp.

Wskazówki

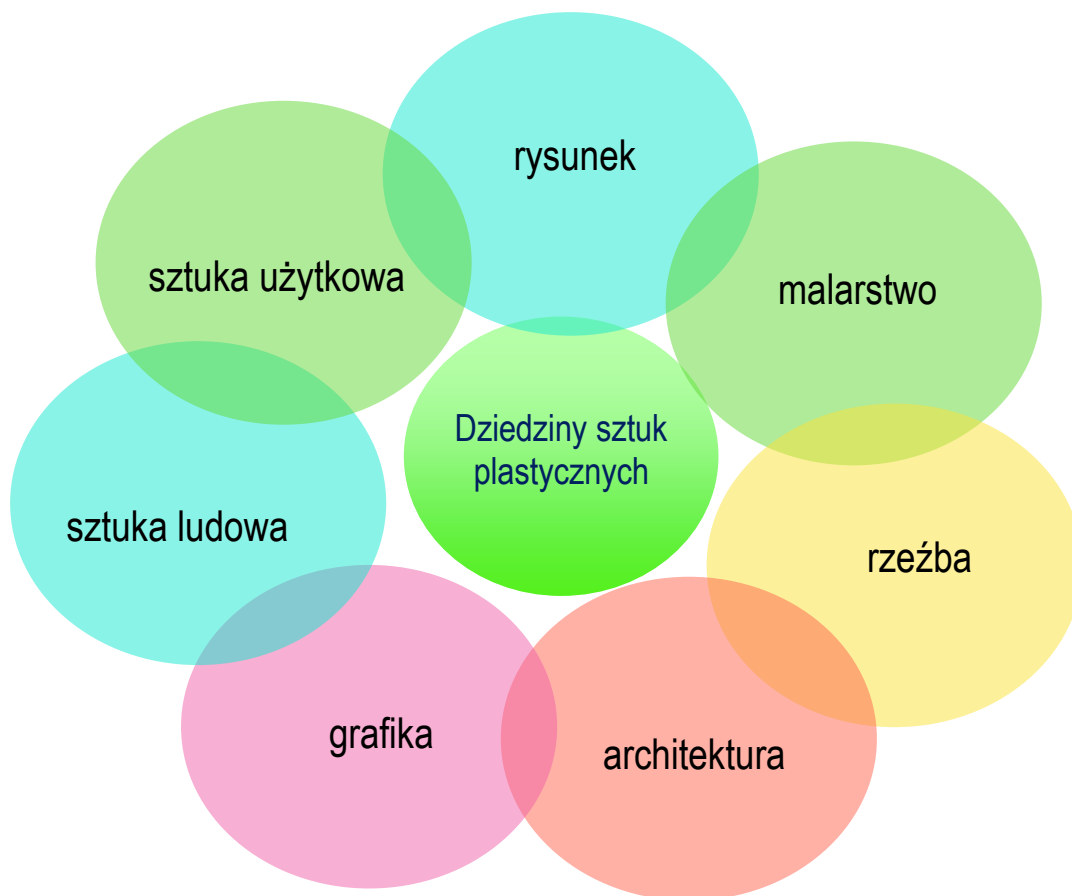
Dodatkowym zadaniem dla każdego zespołu może być przygotowanie tzw. **mini spotu reklamowego**, który przedstawią podczas prezentacji swojego plakatu. Wystąpienie ma na celu zachęcenie innych – *Dlaczego warto przyjść do ich pracowni?*

Aktywność 3

❖ Prezentacja prac zespołów

- Stwórz możliwość ekspozycji powstałych prac – sztalugi/ tablica na ścianie, itp. Ważne, aby plakaty zostały wyeksponowane w odpowiednim kąciaku – mini pracowni i stały się jej stałym elementem.
- Prezentacja prac odbywa się według następujących zasad:
  - ✓ przedstawienie członków zespołu,
  - ✓ podanie tematu swojej pracy – czyli do jakiej pracowni artystycznej zapraszają,
  - ✓ opowiedzenie – czyli mini spot reklamowy, dlaczego warto zajrzeć do ich pracowni, czego można się tu nauczyć, itp. (przy większej liczbie zespołów możemy mieć np., po dwie prezentacje zapraszające do jednej pracowni)
- Na zakończenie odstoń znajdujący się na ścianie diagram z kół o częściach wspólnych, ilustrujący wybrane, podstawowe dziedziny sztuk plastycznych, prezentujący/przypominający jeszcze inne

dziedziny sztuki niż trzy, dzisiaj zaprezentowane. Krótko omów pojęcia: architektura, grafika, sztuka ludowa, sztuka użytkowa.

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 2

Kropka, kreska, linia - warsztat rysownika. Wprowadzenie do tematu

Wprowadzenie

Uczniowie spotykają się w pracowni rysownika. Sprawdzają, jak rysuje się różnymi narzędziami, np.: ołówkiem o różnym stopniu twardości, kredką świecową, pastelami suchymi, pastelami olejnymi, węglem, kredką ołówkową, czy mazakiem. Porozmawiają o swoich odczuciach. Odwiedzają wystawę prac rysownika, żeby poznać różne techniki rysunkowe. Na koniec zdefiniują pojęcie *rysunek*.

Główne cele

- zdefiniujesz pojęcie *rysunek*;
- poznasz narzędzia do rysowania (ołówki o różnym stopniu twardości, kredki świecowe, pastele suche, pastele olejne; węgiel, kredki ołówkowe, mazaki).

Kryteria sukcesu

- wybierasz narzędzie do rysowania, biorąc pod uwagę intensywność rysunku, czy łatwość rysowania;
- opisujesz różne technikach rysunkowe.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ciekawość i chęć szukania	• Poznanie różnych narzędzi do rysowania
		Eksperymentowanie	• Eksperymentowanie z różnymi narzędziami do rysowania
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	• Zbieranie informacji na temat różnych technik rysunkowych

Przedmioty

- plastyka w korelacji z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, pokazów itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form.

Pomoce do zajęć, aranżacja przestrzeni

- w przygotowanej wcześniej [mini Pracowni Rysownika](#) modyfikuje się/przygotowuje się materiały i narzędzia: ołówki o różnym stopniu twardości; kredki – świecowe, pastele, ołówkowe, mazaki / flamastry – o różnej grubości, węgiel, kolorową kredę, pędzle, piórka, tusze, atrament, długopisy, patyki, gumki, blok rysunkowy, inne, według Twojego uznania;
- wokół przygotowana jest wystawa prac wykonanych różnymi technikami rysunkowymi, a na ekranie / ścianie wyświetlane są przykłady prac;
- dla każdego ucznia karton A4 i różne narzędzia do rysowania (np.: ołówek o różnym stopniu twardości; kredka świecowa, pastel sucha, pastel olejny; węgiel, kredka ołówkowa, mazak, itp).

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu głównego: *Kropka, kreska, linia - warsztat rysownika*
  - Na krześle dla każdego ucznia połóż kartkę A4 i jeden z przyborów do rysowania, np.: ołówek o różnym stopniu twardości, kredkę świecową, pastele suchą, pastele olejną, węgiel, kredkę ołówkową, mazak, itp.
  - Uczniowie na kartce rysują dowolną figurę geometryczną i kolorują ją, jednocześnie zwracając uwagę na własne odczucie – jak rysowało się ich przyborem do rysowania?
  - Z powstałych na szybko rysunków stwórzcie na podłodze mini wystawę.
  - Porozmawiajcie o tym, co powstało. Dlaczego rysunki są o różnym stopniu intensywności?, Komu rysowało się trudniej/latwiej – dlaczego?, itp.,. Celem prowadzonej rozmowy ma być odniesienie do poznanego już wcześniej kołowego diagramu z dziedzinami sztuk plastycznych – do dziedziny sztuki, jaką jest rysunek.

Aktywność 2

- ❖ **Uzupełnienie informacji/zdobycie informacji na temat warsztatu rysownika**
- Uczniowie przechodzą do przygotowanej przez Ciebie ekspozycji Warsztat rysownika i wystawy prac. Jest to czas, w którym możesz szczegółowo zaprezentować zgromadzone narzędzia, opowiedzieć o technikach rysunkowych, które są zależne od rysowania określonym narzędziem. Nawiąż do zgromadzonych w sali prac wykonanych różnymi technikami rysunkowymi.
- W efekcie uczniowie powinni uzyskać podstawowe/rozszerzone informacje na temat tego: *Co to jest rysunek?* (zakres informacji dostosuj do poziomu klasy). Ważne, aby powstała w efekcie rozmowy definicja była własnym przemyśleniem uczniów, a nie odczytaniem przez Ciebie informacji, na przykład z encyklopedii.

Wskazówki

Rysunek toⁱⁱⁱ:

- dziedzina sztuk pięknych, leżąca u podstaw **malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury i rzemiosła artystycznego**; także technika, w której zostało wykonane dzieło sztuki;
- rysunki mogą być wykonywane ołówkiem, kredką, węglem, a także ...
- najczęstszym podłożem jest papier;
- rysunki mogą mieć formę linearną lub światłocieniową (**lawowanie**);
- rysunek może stanowić fazę wstępną przy opracowywaniu obrazu, rzeźby (szkic, studium), tkaniny, witrażu, malowidła ściennego, mozaiki (**karton**) lub stanowić projekt architektoniczny, wzór ornamentalny;
- rysunek może też być samodzielnym dziełem sztuki.

Źródła

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rysunek;3970528.html> (dostęp: czerwiec 2020).

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 3

Rysunkomania, czyli co mogą opowiedzieć kreski i linie

Wprowadzenie

Uczniowie stworzą pracę na temat: *Rysunkomania, czyli co mogą opowiedzieć kreski i linie*. Będą rysować różnymi narzędziami: ołówkami o różnym stopniu twardości/grubości, kredkami ołówkowymi, pastelami suchymi, pastelami olejnymi, mazakami o różnym stopniu grubości, czy węglem. Zaczną od sprawdzania tych różnych narzędzi. Sami doświadczą i odkrywają: jak trzymać narzędzie, jak jego używać, aby zostawiał kreski/linie grube/cienkie; delikatne/mocne; jasne/ciemne, ostre/łagodne, wyraziste/słabe. Sprawdzą jakimi rodzajami kresek/linii posługiwać się, aby np. wypełnić kolorem jakąś przestrzeń. Zaprezentują kolegom i koleżankom narzędzie, które wypróbowywali - wyjaśnia jak się nim trzeba posługiwać, jakie daje możliwości. Zaprezentują innym swoje prace. Opowiedzą o wrażeniach/odczuciach i możliwościach wykorzystanych przez nich narzędzi kreślarskich – co było łatwe/trudne/ co ich zaskoczyło.

Główne cele

- poznasz możliwości różnych narzędzi do rysowania (ołówków o różnym stopniu twardości, kredek świecowych, pastelu suchych, pasteli olejnych; węgla, kredek ołówkowych, mazaków).

Kryteria sukcesu

- posługujesz się różnymi narzędziami do rysowania (ołówkami o różnym stopniu twardości, kredkami świecowymi, pastelami suchymi, pastelami olejnymi; węglem, kredkami ołówkowymi, mazakami);
- wykonujesz pracę rysunkową na zadany temat;
- prezentujesz innym swoją pracę rysunkową, oglądasz prace swoich kolegów i koleżanek;
- opisujesz swoje wrażenia/odczucia podczas rysowania.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie z różnymi narzędziami do rysowania

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> Prezentowanie innym swojej pracy plastycznej
Zarządzanie sobą	Umiejętność Uczenia się	Uczenie się	<ul style="list-style-type: none"> Uczenie się prezentowania zdobytych wiadomości i umiejętności

Przedmioty

- plastyka w korelacji z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, pokazów itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
  - ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny; rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
  - ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);

- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć

- ławki możesz ustawić w tzw. „wyspy“ (do pracy zespołowej) dla 3 do maksymalnie 5 osób;
- dla każdego zespołu przygotuj potrzebne materiały: papier biały formatu FLIPCHART, wybrane dla danego zespołu narzędzia do rysowania: ołówki o różnym stopniu twardości, kredki świecowe, pastele suche, pastele olejne; węgiel, kredki ołówkowe, mazaki.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

❖ Praca w zespołach – wykonanie prac różnymi technikami

- W zależności od liczby uczniów stwórzcie zespoły (3 - 5 osób):
  - ✓ Zespół 1 – rysunek różnymi ołówkami – o różnym stopniu twardości/grubości
  - ✓ Zespół 2 – rysunek kredkami ołówkowymi
  - ✓ Zespół 3 – rysunek kredkami pastelami (suchymi)
  - ✓ Zespół 4 – rysunek kredkami pastelami (olejnymi)
  - ✓ Zespół 5 – rysunek mazakami (o różnym stopniu grubości)
  - ✓ Zespół 6 – rysunek węglem
- Każdy zespół losuje numer stolika, przy którym będzie pracować, i tym samym dowiaduje się jaką techniką będzie tworzyć swoją pracę na temat: *Rysunkomania, czyli co mogą opowiedzieć kreski i linie.*
- Każdy zespół samodzielnie ustala, jaki ma pomysł na zaproponowany temat. Poproś uczniów, żeby wypróbowali możliwości rysunkowe, kreślarskie ich narzędzi. Mają sami odkrywać i doświadczyć: *Jak trzymać, jak ich używać, aby zostawiały, np.: kreski/linie grube/cienkie; delikatne/mocne; jasne/ciemne, ostre/łagodne, wyraziste/słabe? Jakimi rodzajami kresek/linii posługiwać się, aby np. wypełnić kolorem jakąś przestrzeń, itp.*
- Jest to ważne, ponieważ po zakończeniu prac, każdy zespół będzie miał za zadanie opowiedzieć/ nauczyć/zaprezentować: *Jak posługiwać się..., aby uzyskać...* Poinformuj uczniów, jak będzie przebiegała prezentacja:
  - ✓ na początku przedstawią członków swojego zespołu;
  - ✓ potem podadzą temat swojej pracy,

- ✓ na końcu opowiedzą o wrażeniach/odczuciach i możliwościach wykorzystanych przez nich narzędzi kreślarskich – co było łatwe/trudne/ co ich zaskoczyło, itp.

Aktywność 2

- ❖ Prezentacja prac zespołów wykonanych różnymi technikami rysunkowymi
- Stwórz możliwość ekspozycji powstałych prac – sztalugi/ ściany/podłoga/ itp.; możecie również pozostawić prace na stołach zespołów.
- Prezentacja prac odbywa się według następujących zasad:
  - ✓ przedstawienie członków zespołu;
  - ✓ podanie tematu swojej pracy;
  - ✓ opowiedzenie o wrażeniach/odczuciach i możliwościach wykorzystanych przez nich narzędzi kreślarskich – co było łatwe/trudne/ co ich zaskoczyło, itp.

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 4

Chaos czy sztuka? Czyli o czym opowiada sztuka abstrakcyjna

Wprowadzenie

Uczniowie poznają sztuką abstrakcyjną. Poszukają odpowiedzi na pytanie, czy to jest sztuka, czy raczej chaos. Opiszą obraz powstały z rozrzuconych nitek, używając określeń: *bazgroty – bazgroły, plątania linii, chaos, zamęt, nieporządek, abstrakcja – sztuka nieprzedstawiająca*. Poznają przykłady abstrakcyjnych obrazów wykonanych różnymi technikami. Obejrzą różne rodzaje bazgroty: z linii płynnych, linii prostych – łamanych, przecinających się itp. Uczniowie będą eksperymentować z bazgroty - jak układ ręki na ołówku/kredce, ruch wpływają na rodzaj powstałych bazgroty.

Główne cele

- poznasz pojęcie: *sztuka abstrakcyjna*;
- poznasz w praktyce różne rodzaje bazgroty.

Kryteria sukcesu

- posługujesz się pojęciami: *bazgroty – bazgroły, plątania linii, chaos, zamęt, nieporządek, abstrakcja – sztuka nieprzedstawiająca*;
- rozpoznajesz różne rodzaje bazgroty: z linii płynnych, linii prostych – łamanych, przecinających się itp;
- dostrzegasz związek między ułożeniem ręki na ołówku czy kredce, a rodzajem bazgroty;

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	• Eksperymentowanie z bazgroty
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	• Zbieranie informacji w celu zdefiniowania pojęcia <i>sztuka abstrakcyjna</i>

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- ✓ przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.
- ✓ przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, itp

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

III. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);

- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój; np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

IV. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- na środku sali/pracowni na podłodze przygotuj duży arkusz papieru – może być szary/biały pakowy;
- stoły ustawione w „wyspy”;
- duży arkusz szarego/białego papieru; nitki, włóczka, wstążki;
- prezentacja/pokaz/film odnoszący się do sztuki abstrakcyjnej i jej twórców - przykładowe zdjęcia dzieł abstrakcyjnych przy zastosowaniu różnych środków wyrazu.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *Chaos czy sztuka? Czyli o czym opowiada sztuka abstrakcyjna?*
- Na środku sali/pracowni na podłodze przygotuj duży arkusz papieru – może być szary/biały pakowy. Istotne, aby była to większa przestrzeń. Na arkuszu rozrzuć w nieładzie kolorowe nitki – mogą to być nitki z włóczki, wstążki, tasiemki...ważne, aby stworzyć plątaninę linii - chaos.
- Uczniowie stają wokół i wspólnie dyskutują: *Co widzą przed sobą?; Jak to, co widzą można nazwać?; Czy można to nazwać dziełem sztuki?; Czy jest to obraz realny czy abstrakcyjny? itd. ...*
- Pokieruj tak rozmowę, aby jej efektem były pojęcia: *bazgroty – bazgroły, plątanina linii, chaos, zamęt, nieporządek, abstrakcja – sztuka nieprzedstawiająca.*

Aktywność 1

❖ Trochę z teorii sztuki – czy wiecie coś o sztuce abstrakcyjnej?

- Wyświetl na slajdach lub pokaż w realu przykłady abstrakcyjnych obrazów wykonanych różnymi technikami. Moderuj rozmowę, w trakcie której uczniowie podadzą swoją definicję: *Co to znaczy sztuka abstrakcyjna?*; Uczniowie konfrontują własne uzasadnienia z definicją pojęcia *sztuka abstrakcyjna*.

Wskazówki

Abstrakcyjna sztuka, abstrakcjonizm - termin określający sztukę nieprzedstawiającą świat rozpoznawalnych przedmiotów, oderwaną od obrazowania rzeczywistości; dzieło abstrakcyjne jest autonomiczną, odrębną rzeczywistością, zbudowaną z układów linii, form, barw lub brył.^{iv}

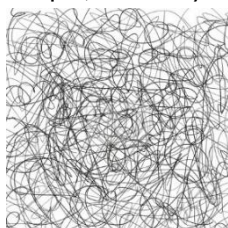
Źródło: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/abstrakcyjna-sztuka;3865302.html> (dostęp: czerwiec 2020)

- Uczniowie mówią o własnych wrażeniach, odczuciach po obejrzeniu przykładów dzieł sztuki abstrakcyjnej.

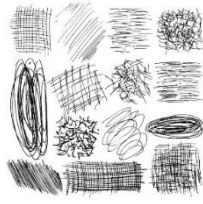
Aktywność 2

❖ Co to znaczy bazgroty? Jak można bazgrolić?

- Z продемонstruj różne przykłady bazgroty: bazgroty z linii płynnych, linii prostych – łamanych, przecinających się itp. Zwróć uwagę na układ ręki, na trzymanie narzędzia – ołówka/kredki.
- Uczniowie wykonują swoje mini wprawki – próbki bazgroty. Ważne jest tu zwrócenie uwagi na ruch – ma być płynny, może być o różnym tempie, ale nie byle jaki, swobodny.

Źródło: <https://myloview.pl/fototapeta-wzor-chaosu-streszczenie-tekstura-losowe-chaotyczne-linie-nr-64BF6AA> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://pl.depositphotos.com/vector-images/bazgro%C5%82y.html?qview=61577843> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródła

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/abstrakcyjna-sztuka;3865302.html> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://myloview.pl/fototapeta-wzor-chaosu-streszczenie-tekstura-losowe-chaotyczne-linie-nr-64BF6AA> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://pl.depositphotos.com/vector-images/bazgro%C5%82y.html?qview=61577843> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 5

Co kryją bazgroły? Czyli niezwykła tkanina a może rama do obrazu?

Wprowadzenie

Na poprzednim spotkaniu uczniowie trenowali tworzenie bazgroł. Teraz z bazgroł stworzą obraz. Zaczną od pokrycia kartonu dowolnymi bazgrołami. Potem przestrzenie między liniami wypełnią kolorem. Po skończonej pracy zaprezentują swoje wytwory. Nadadzą im tytuły. Wypowiedzą się na temat swojej pracy i prac swoich kolegów i koleżanek. Odpowiedzą na pytanie: *Jakie uczucie, emocje, wrażenia towarzyszyły Wam podczas bazgrania?* Ze swoich prac wytną ramkę passe-partou, którą włożą w antyramy. Wycięty obrazek zaś umieszczą w kupione jednokolorowe passe-partou. W ten sposób otrzymają dwie prace – abstrakcyjny obraz i abstrakcyjną ramkę.

Główne cele

- stworzysz abstrakcyjny obraz.

Kryteria sukcesu

- opisujesz swoje uczucia, emocje, wrażenia oglądając obrazy sztuki abstrakcyjnej;
- posługujesz się pojęciem passe-partou;

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z bazgrołami
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentujesz swoje emocje i uczucia na wytworach abstrakcyjnych

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
  - ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;

- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- ławki ustaw w podkowę lub jeden długi stół;
- dla każdego ucznia kartki A3/ A4 (w zależności na jakiej wielkości pracy Ci zależy);
- kredki – pastele suche i/lub olejne
- taśma malarska lub rysownicza dla każdego ucznia; spinacze do przypięcia pracy;
- gotowe, kupione passe-partout;
- nożyczki, nożyki, ołówki, linijki, antyramy.

Czas trwania zajęć: 2 x 45 minut

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność 1

❖ Przygotowanie bazy do pracy - praca własna uczniów

- Uczniowie zajmują miejsca w ławkach. Proponuję, aby ławki ustawione były w podkowę lub jeden długi stół - uczniowie siedzą wszyscy wspólnie.

- Dla każdego przygotuj karton – A3 lub A4 – może być biały, może być czarny lub w innym kolorze. Mają do dyspozycji kredki pastele – suche i / lub olejne. Wprowadź rysownice – deseczki, do których mocują spinaczami kartony. Pozostaw uczniom decyzję co do układu kartonu – czy chcą rysować w pionie czy w poziomie.
- Pierwszym etapem pracy jest swobodne bazgrolenie - zadaniem uczniów jest wypełnienie swoimi bazgrołami całej powierzchni kartonu. Jeśli wybieriecie czarny karton – lepszy efekt uzyska się pastelami suchymi. Można „bazgrolić” jedną ręką, może być to ćwiczenie na rysowni oburącz. W tle może „sączyć się” muzyka, która w jakiś sposób wpłynie na rytm ruchów. Ważne, aby uczniowie zdecydowali się na jeden rodzaj bazgroł – linie płynne, owalne, przecinające się i tworzące wrażenie tzw. miękkich wzorów lub linie proste, łamane, ostre, przecinające się pod różnymi kątami, tworzące wrażenie tzw. kanciastych wzorów. Przypomnij o swobodzie ruchów podczas rysownia. Ważne: bazgroły mają zająć całą powierzchnię kartki, ale w tym chaosie linii mają być pozostawiane puste pola.

Aktywność 2

- ❖ Wykonanie pracy na temat: *Co kryją bazgroły? Czyli niezwykła tkanina a może rama do obrazu?*
- Chwila rozmowy, czas na rzut oka na bazgroły innych.
- Każdy uczeń przypatruje się ze swoim bazgrołom. Przez chwilę zastanawia się: Co kryją/co mogą ukrywać moje bazgroły? Z bazgroł stworzą niezwykłą tkaninę, z której później przygotują ramę do obrazu.
- Uczeń wypełnia kolorami wybrane obszary bazgroł, ale tak, aby powstał kolorowy abstrakcyjny obraz pełen barwnych plam, nieregularnych kształtów, figur. Ważne, żeby w tym chaosie dostrzegł/wyzaczył sobie granice linii, według których będzie wypełniał obraz barwnymi plamami.

Wskazówki

Oto przykłady prac

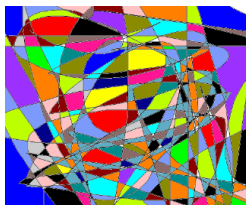
Źródło: <https://www.haloart.pl/marlana-kuc/obrazy-olejne/obraz-abstrakcyjny-witraz,88548.html> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://gartic.com.br/onegoogle/desenho-livre/desenho-abstrato> (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 3

- ❖ Prezentacja prac i wykonanie: *Abstrakcyjnej ramy - passe-partou*
- Po skończonej pracy zaprezentujcie swoje wytwory. Nadajcie im tytuły. Obejrzyjcie swoje prace, wypowiedzcie się na temat tego, co widzicie na tych pracach. *Jakie uczucie, emocje, wrażenia?* Ma to być czas na zabawę w wyobraźnię, fantazję.

- Uczniowie wycinają ze swoich prac – ramy do obrazu. Możesz wprowadzić/przypomnieć pojęcie *passe-partou* - ramka passe-partout wywodzi się z Francji. To kartonowe obramowanie przeznaczone do estetycznej ekspozycji obrazów, fotografii, itp. Można też wkładać je do środka ram, antyram. Pokaż gotowe passe-partou, kupione w sklepie, np.:

- Pokaż, jak należy wyciąć passe-partou ze abstrakcyjnych obrazów. Uczniowie dopasowują swoje abstrakcyjne passe-partou do antyr. Odmierzają odpowiednią szerokość. Wycinają środek tak, aby z jednej strony powstała rama, z drugiej strony wycięty środek stanowił mini obrazek.
- Gotowe abstrakcyjne passe-partou wkładają w antyramy, a wycięty obrazek w kupione jednokolorowe passe-partou. W ten sposób otrzymują dwie prace – abstrakcyjny obraz i abstrakcyjną ramę, którą mogą w domu wykorzystać, np. do oprawienia zdjęcia rodziny.

Źródła

- <https://www.haloart.pl/marlana-kuc/obrazy-olejne/obraz-abstrakcyjny-witraz.88548.html> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://gartic.com.br/onegoole/desenho-livre/desenho-abstrato> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 6

Ołówkowe wariacje - rysowanie, kreskowanie, cieniowanie

Wprowadzenie

Uczniowie obejrzą, dotkną próbki grafitu. Obejrzą produkty, w których składzie jest grafit, np. suchy smar, cegłę ogniotrwałą, różnorodne ołówki, naczynie ognioodporne, farby, itp. Poznają różne techniki rysowania ołówkiem: kreskowanie/szrafowanie, rysowanie za pośrednictwem łagodnych ruchów okrężnych i różnicowania siły nacisku rysika, podwójne kreskowanie i kratkowanie oraz rozmazywanie/rozcieranie.

Główne cele

- poznasz pojęcie *grafit*;
- poznasz techniki rysowania ołówkiem.

Kryteria sukcesu

- opisujesz własności grafitu;
- kreskujesz/szrafujesz;
- rysujesz za pośrednictwem łagodnych ruchów okrężnych i różnicowania siły nacisku rysika;
- podwójnie kreskujesz i kratkujesz;
- rozmazujesz/rozcierasz.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ciekawość i chęć szukania	<ul style="list-style-type: none"> • Przez własne doświadczenia wzrokowe i dotykowe odkrywanie własności grafitu

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
		Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> Eksperymentowanie z różnymi technikami rysowania ołówkiem

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, właściwości fizycznych czy chemicznych grafitu.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;

- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- ławki ustaw w „wyspy”;
- próbki grafitu naturalnego (sztucznego);
- obiekty rzeczywiste lub zdjęcia produktów, w których składzie jest grafit, np. suchy smar, cegła ogniotrwała, różnorodne ołówki, naczynie ognioodporne, farby, itp.;
- ekspozycja prac w mini Pracowni Rysownika: rysunki zwierząt, martwej natury, świata przyrody ukazującego ruch w przyrodzie, ruch wiatru, itp.;
- dla każdego ucznia: białe kartony A4 i ołówki (raczej miękkie, np. z grupy B od 2B do 5B); same grafity – bez oprawy, np. 4B, gumki, ewentualnie nożyki do przycinania gumek, waciki, rysownice (ewentualnie deski ze sklejk) do mocowania kartonu przy pomocy, np. spinaczy-żabek

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *Ołówkowe wariacje - rysownice, kreskowanie, cieniowanie*

Wprowadzeniem do zajęć będzie rozmowa/dyskusja i praktyczne doświadczanie przez uczniów wrażeń dotykowych, wzrokowych, które mają rozszerzyć ich wiedzę na temat znaczenia pojęcia: **grafit**. Jeśli to możliwe zgromadź w pracowni:

- próbki grafitu naturalnego (sztucznego);
- obiekty rzeczywiste lub zdjęcia - produktów, w których składzie jest grafit, np. suchy smar, cegła ogniotrwała, różnorodne ołówki, naczynie ognioodporne, farby, itp.;

Ważne, aby w sposób praktyczny uczniowie mogli rozszerzyć wiedzę na temat szerokiego zastosowania grafitu, nie tylko przez zapoznanie się z definicją, ale raczej przez własne doświadczenia dotykowe i wzrokowe:

- ♦ **dotykowe:** kryształy, zbita masa, jest giętki, tłusty, brudzący;
- ♦ **wzrokowe:** nieprzeźroczysty, o barwie czarnej, ciemnoszarej, błyszczący, metaliczny połysk.

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafit#/media/Plik:GraphiteUSGOV.jpg> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://termoplastik.pl/grafit-naturalny/> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://warsztatartysty.pl/derwent-grafit-naturalny,3.12544,14878> (dostęp: czerwiec 2020)

Wskazówki

Grafit^v [gr. gráph' opiszę']

Minerał, heksagonalna odmiana pierwiastka węgla; zwykle ma postać ziarnistych, łuskowych lub ziemistych skupień; czarny z odcieniem srebrzystym, bardzo miękki (twardość 1 w skali Mohsa), tłusty w dotyku, pisze i smoli; odznacza się dużym przewodnictwem cieplnym i elektrycznym, odpornością na działanie czynników chemicznych, wysoką ogniotrwałością.

Występuje przede wszystkim w skałach metamorficznych (m.in. w łupkach krystalicznych, np. łupkach grafitowych), rzadko w żyłach pegmatytowych; główne złoża: Sri Lanka, Madagaskar, Rosja, Ukraina, Meksyk, Korea Południowa, Szwecja, Austria i in.; w Polsce w niewielkich ilościach znajduje się na Dolnym Śląsku (okolice Stronia Śląskiego, Strzelina i in.).

Grafit jest też otrzymywany sztucznie przez ogrzewanie do wysokiej temperatury substancji bogatych w węgiel.

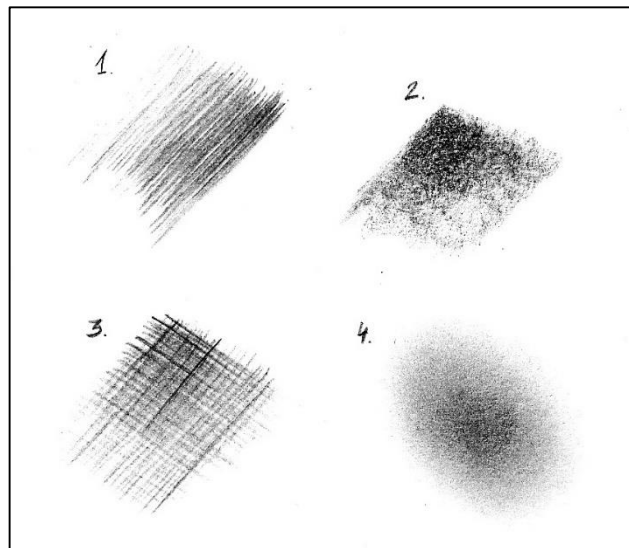
Grafit (naturalny i sztuczny) jest stosowany do wyrobu tygli i retort, elektrod, jako moderator i reflektor oraz składnik (wraz z borem) prętów regulacyjnych w reaktorach jądrowych, także do produkcji ołówków, farb, tuszu oraz jako suchy smar.

Aktywność 2

❖ Jak rysować ołówkiem?

- Uczniowie zajmują miejsca – ławki, które mogą być ustawione w „wyspy”, umożliwi to współpracę grupową, wymianę doświadczeń i wrażeń z podejmowanych aktywności plastycznych.
- Dla każdego są przygotowane białe kartony A4 i ołówki, raczej miękkie np. z grupy B (od 2B do 5B); same grafity – bez oprawy np. 4B, gumki, ewentualnie nożyki do przycinania gumek, waciki, rysownice (ewentualnie deski ze sklejk) do mocowania kartonu przy pomocy, np. spinaczy-żabek, aby kartka się nie przesuwiała.

- Zaprezentuj przykład 3 lub 4 – dość często stosowanych technik rysownia ołówkiem.

Źródło: <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/> (dostęp: czerwiec 2020)

1. Klasyczne kreskowanie/szrafowanie
2. Rysownie łagodnymi ruchami okrężnymi
3. Kreskowanie – kratkowanie
4. Rozmazywanie/rozcieranie

Wskazówki

Kreskowanie/szrafowanie, czyli pokrywanie powierzchni papieru równoległymi liniami, stawianymi – w zależności od potrzeb – w większych lub mniejszych odstępach. Im więcej machnięć ołówkiem wykonamy w jednym miejscu, czyli im grubszą warstwę kresek nałożymy na siebie, tym ciemniejszą powierzchnię uzyskamy. Gęste kreskowanie wykorzystujemy do zasygnalizowania, że dany fragment obiektu znajduje się w cieniu, z kolei kreskowanie delikatne (lub złożone z prostych linii kładzionych w większych odstępach) – albo do pokazania, że jakiś element jest jaśniejszy, albo do uzyskania efektu płynnego przejścia pomiędzy tym co jasne, a tym co ciemne.

Rysowanie za pośrednictwem łagodnych ruchów okrężnych i różnicowania siły nacisku rysika. Żeby osiągnąć takie efekt trzeba po prostu przyłożyć ołówek do kartki i zataczać nim delikatne okręgi, jeden przy drugim. W zależności od tego czy będziemy przyciskać ołówek mocniej do kartki czy też nasze ruchy będą lżejsze, będziemy uzyskiwać ciemniejszy lub jaśniejszy odcień grafitu. Rezultaty będą lepiej widoczne, kiedy ołówek będzie bardziej „miękki”, czyli najlepiej w przypadku tej metody sprawdzą się ołówki z grupy B (np. od B2 w górę).

Podwójne kreskowanie lub kratkowanie czyli metoda pierwsza, ale zdublowana w drugą stronę, gdzie linie układają się prostopadle do siebie. Kratkowanie dobrze sprawdza się przy pracy ze światłocieniem, ponieważ umożliwia swobodniejsze manipulowanie walorem detali.

Rozmazywanie/rozcieranie - podobnie jak było to w przypadku metody 2, także i tutaj najlepiej sprawdzają się miękkie ołówki, które mają mniej zwartą zawartość i łatwiej „brudzą” papier. Wystarczy więc delikatnie pokryć kartkę grafitem, a następnie palcem, wacikiem, chusteczką, go rozetrzeć. Rozcieranie można stosować jako niezależny sposób rysowania, albo jako element dodatkowy, podkreślający tylko niektóre części pracy – mgłę, rozmyte tło itd.

Źródło: <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/> (dostęp: czerwiec 2020)

- Uczniowie ćwiczą, wykonują próbki rysowania wskazanymi technikami. Omawiają swoje doświadczenia, wrażenia.

Źródła

- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafit#/media/Plik:GraphiteUSGOV.jpg> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://termoplastik.pl/grafit-naturalny/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://warsztatartysty.pl/derwent-grafit-naturalny,3,12544,14878> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grafit:3907406.htm> (dostęp: czerwiec 2020).
- <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Spotkanie 7

Jak wiatr potargał świat, czyli jak uchwycić ruch w rysunku

Wprowadzenie

Uczniowie stworzą pracę techniką rysunku pod tytułem: *Jak wiatr potargał świat*. Inspiracją do rysunku będą wysłuchane odgłosy przyrody z lasu, morza. Na koniec zaprezentują swoje prace.

Główne cele

- poznasz techniki, zasady tworzenia kompozycji dynamicznej.

Kryteria sukcesu

- wykonujesz rysunek ołówkiem na zadany temat;
- przedstawiasz na rysunku ruch;
- stosujesz w pracy zasady cieniowania.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z przedstawianiem na rysunku ruchu
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich pracy plastycznych

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, właściwości fizycznych czy chemicznych grafitu.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrza), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- ławki ustaw w „wyspy“;
- nagrane odgłosy przyrody;
- różne rysunki ukazujące ruch, np.: zwierząt, fal morskich czy innych obrazów świata, w tym przyrody z ukazaniem ruchem wiatru;

- kartki formatu A3 lub A4;
- ołówki o różnej twardości;
- sztalugi do prezentacji prac.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wykonanie właściwej pracy tematycznej: *Jak wiatr potargał świat*

Zadaniem uczniów będzie stworzenie pracy techniką rysunku pod ogólnym tytułem: *Jak wiatr potargał świat* – format A4/A3 z wykorzystaniem tylko techniki rysowania ołówkiem.

- Inspiracją do rysunku może być chwila słuchowych wrażeń – uczniowie zamykają na moment oczy i wsłuchują się w odgłosy przyrody. Słysząc odgłosy pochodzące z: lasu, morza – na początku spokojne, świadczące o pięknej pogodzie, po chwili odgłosy zmieniają się – słysząc szum wiatru, lżejszy, mocniejszy, grzmoty, deszcz...
- Porozmawiajcie o wysłuchanych wrażeniach o tym, jak wyobraziliście sobie miejsca, z których pochodziły te dźwięki – lasu, morza czy innych miejsc w chwili wietrznej pogody. *Jakie linie w rysunku będą przeważać? Jak uchwycić ruch wiatru w przyrodzie?*
- Uzupełnieniem rozmowy powinna być prezentacja różnych rysunków ukazujących ruch, np.: zwierząt, fal morskich czy innych obrazów świata, w tym przyrody z ukazaniem ruchem wiatru. Jest to również okazja do przypomnienia/wprowadzenia pojęć: *kompozycja dynamiczna* a *kompozycja statyczna*.
- Ważnym elementem wprowadzenia jest omówienie / przypomnienie **zasad cieniowania** – zaprezentuj, jak się cieniuje, ewentualnie możesz skorzystać z filmów, np. <https://www.youtube.com/watch?v=XeLgXhfSPKA> (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 2

- ❖ Prezentacja prac - podsumowanie

- Przygotujcie wystawę prac w pracowni – z uwagi na delikatność rysunków ołówkiem (prace mogą się pobrudzić, rozmażyć) możecie wykorzystać ekspozycję na deskach, do których przypniecie rysunki lub skorzystajcie z innych sposobów prezentacji.
- Wspólnie obejrzyjcie prace. Porozmawiajcie o wykorzystanych technikach, sposobach cieniowania i ukazania ruchu – czyli stworzeniu kompozycji dynamicznej.

Źródła

- <https://www.youtube.com/watch?v=XeLgXhfSPKA> (dostęp: czerwiec 2020).

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 8

Mix kolorów, czyli co wiemy o barwach

Wprowadzenie

Uczniowie po raz pierwszy odwiedzą Pracownię Malarza. Poznają różne rodzaje barw: barwy podstawowe, pochodne, czyste, dopełniające, złamane, neutralne, chromatyczne oraz achromatyczne. Na kartonach farbami plakatowymi w kolorach podstawowych i pochodnych malować będą plamy, paski czy inne wzory, łącząc z sobą różne barwy i sprawdzając, jakie nowe barwy powstaną.

Główne cele

- poznasz różne rodzaje barw: podstawowe, pochodne, czyste, dopełniające, złamane, neutralne, chromatyczne oraz achromatyczne.

Kryteria sukcesu

- rozpoznajesz i nazywasz różne barwy - podstawowe i pochodne;
- dzielisz barwy na różne grupy;
- eksperymentujesz z mieszaniem barw.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie z mieszaniem różnych barw

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury; stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- ławki ustaw w „wyspy“;
- balony (lub kolorowe wstążki) o różnej kolorystyce: o barwach nasyconych, intensywnych, ale też transparentne, pastelowe, metaliczne;
- farby plakatowe w kolorach podstawowych i pochodnych, pędzle, kartony A4.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

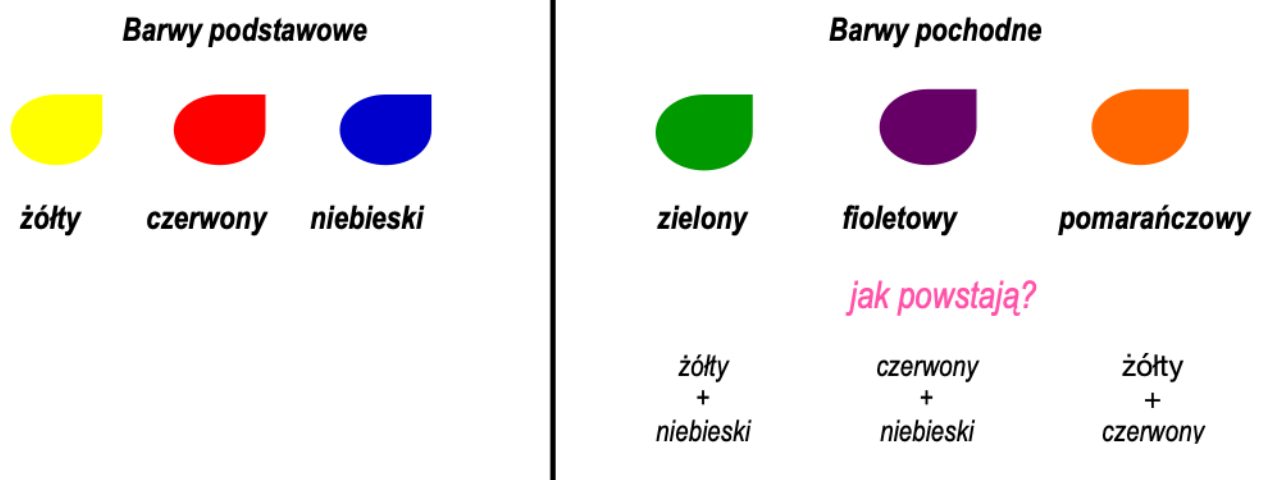
Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *MIX kolorów, czyli co wiemy o barwach*

Wprowadzeniem/przypomnieniem na tych zajęciach będzie wybrany zakres informacji związanych z pojęciem: **barwa**. Skupcie się na znaczeniach:

- ✓ barwy podstawowe
- ✓ barwy pochodne
- ✓ barwy czyste
- ✓ barwy dopełniające
- ✓ barwy złamane
- ✓ barwy neutralne
- ✓ barwy chromatyczne i achromatyczne

- Rozdaje każdemu uczniowi po jednym balonie, który ma napompować (balony są w różnych kolorach). Zgromadźcie balony o różnej kolorystyce: o barwach nasyconych, intensywnych, ale też transparentne, pastelowe, metaliczne (zamiast balonów – możecie zgromadzić kolorowe wstążki).
- To zabawne ćwiczenie ma być inspiracją do rozmowy o barwach. W trakcie przypomnij/omów poszczególne pojęcia – uczniowie łączą się w pary/zespoły z odpowiednimi kolorami balonów/wstążek.

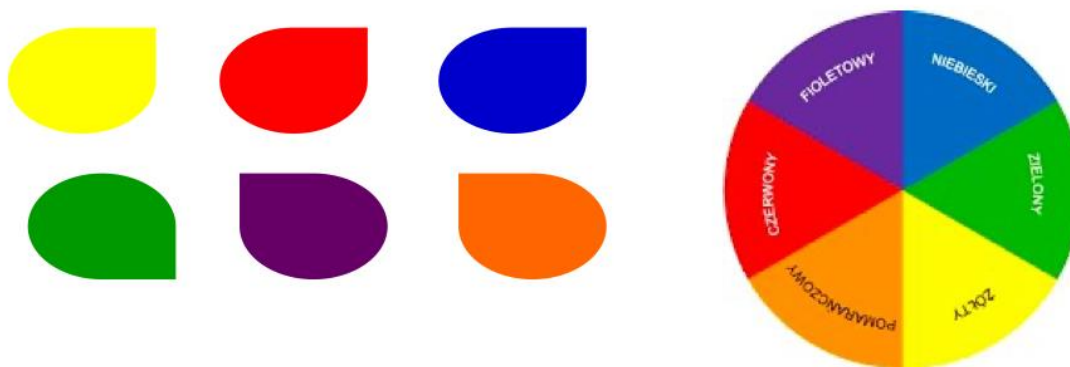
Barwy pochodne mogą mieć różne odcienie, jest to zależne od ilości kolorów podstawowych.

Aktywność 2

❖ Zabawy z kolorami – co powstanie gdy zmieszamy...?

- Uczniowie mają przygotowane farby (plakatowe) w kolorach podstawowych i pochodnych. Na kartonach A4 próbują i tworzą dowolne plamy, paski czy inne wzory, ucząc się tym samym: *Jakie*

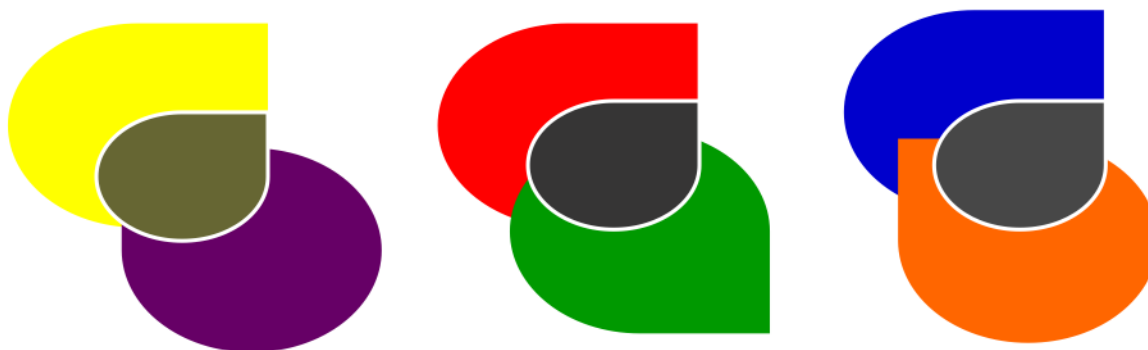
Barwy czyste – patrząc na te barwy ma się wrażenie, że są pogodne, wesołe, świeże - czyli czyste.

kolory powstaną ze zmieszanych barw dopełniających? Jak otrzymać barwy złamane?

- W trakcie doświadczania mieszania kolorów wprowadź/przypomnij i moderuj pracę, aby faktycznie powstawała paleta barw, o których mowa w tej aktywności.

Barwy dopełniające – leżące na kole barw naprzeciw siebie:

Jeśli te pary **barw**, które najbardziej ze sobą kontrastują zmieszamy w równych ilościach – powstanie kolor szary – stąd ich nazwa – **dopełniające**, ponieważ dopełniają się do szarości.

Barwy złamane – czyli barwy podstawowe i pochodne z odrobiną barwy dopełniającej albo odrobiną czerni lub bieli.

Malując barwami złamanymi, nadajemy swojej pracy wyraz smutku, nostalgii, zadumy, czasem wrażenie pracy brudnej czy starej.

Barwy neutralne – nazywamy je czasem obojętnymi. Są nimi: biały, czarny i szary oraz swego rodzaju

paleta szarości – przejście od bieli do czerni.

Ważne: Wszystkie kolory oprócz czerni i bieli i wszystkich odcieni szarości możemy również nazwać barwami **chromatycznymi** – ponieważ możemy w nich wyróżnić nawet w niewielkim stopniu dominujący kolor. Czerni, biel i odcienie szarości – to barwy **achromatyczne**.

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 9

Barwy a uczucia, czyli nastrój wyrażony kolorem i techniką action painting

Wprowadzenie

Uczniowie poznają różne rodzaje farb, którymi można malować: plakatowe, akwarele, akryle, tempery, kredowe, olejne. Dowiedzą się jak nimi maluje się, jak schną, jak trzeba czyścić pędzle itd. Poznają technikę malowania *Action painting*. Obejrzą różne obrazy wykonane tą techniką, poznają głównych przedstawicieli tego nurtu w malarstwie. Samodzielnie lub w zespole wykonają pracę techniką *Action painting*. Zaprezentują swoje prace i obejrzą prace swoich kolegów i koleżanek.

Główne cele

- poznasz technikę malowania *Action painting*.

Kryteria sukcesu

- rozpoznajesz różne rodzaje farb: plakatowe, akwarela, akryle, tempery, kredowe, olejne;
- malujesz różnymi rodzajami farb, w sposób właściwy czyścisz pędzle;
- wykonujesz pracę techniką malowania *Action painting*;
- wymieniasz głównych przedstawicieli malarstwa *Action painting*;
- wyrażasz w pracach wykonanych techniką *Action painting* swoje uczucia, emocje.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie w stosowaniu techniki <i>action painting</i> • Ekspertymentowanie z nakładaniem się barw • Ekspertymentowanie z nakładaniem się linii, plam
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
  - ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
  - ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawaniapotraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- ławki ustaw w „wyspy“;
- farby akrylowe – o konsystencji płynnej, kartony A3;
- folie do zabezpieczenia pracowni – podłogi, stolików, uczniów;
- pędzle, pojemniki na farby, woda;
- prezentacja/film/inna forma pokazu dzieł stworzonych techniką Action painting;
- passe-partou do oprawy prac.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

❖ Co to jest *Action painting*

W mini Pracowni Malarza zgromadźcie wszystkie omówione na poprzednim spotkaniu kolory.

- Przypomnij/wprowadź różne rodzaje farb, którymi można malować: plakatowe, akwarela, akryle, tempery, kredowe, olejne. Krótko omów jak się nimi maluje, jak schną, jak czyścimy pędzle itd. Słowem podaj kilka ważnych informacji techniczno-organizacyjnych.
- W przestrzeni pracowni lub w formie prezentacji przygotuj przykłady obrazów wykonanych techniką Action painting.

Źródło: <http://www.luismaram.com/2006/11/04/pollock-no5-1948-el-cuadro-mas-caro-de-la-historia/>
(dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://www.gallerystore.pl/malarstwo-akrylowe/ania-stepien/polowanie-na-kolory>
(dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: Malarstwo abstrakcyjne action painting. Autor: Ewelina Bogacz
<http://ewelinabogacz.blogspot.com/2014/10/ekspresjonizm-abstrakcyjny.html> (dostęp: czerwiec 2020)

- Wprowadź w ten sposób do tematu zajęć – uczniowie będą tworzyć swoje prace wykorzystując technikę Action painting, inaczej zwaną – malarstwem gestu, malarstwem akcji.
- Wyjaśnij, na czym polega malowanie techniką Action painting. Zaprezentuj przykłady obrazów. Wskaż głównych przedstawicieli tego nurtu. Omów też materiał, z którym będą pracować oraz zasady bezpieczeństwa podczas pracy.

Aktywność 2

❖ Tworzenie obrazu techniką Action painting: *Barwy a uczucia, czyli nastrój wyrażony kolorem i techniką Action painting*

- Uczniowie na początku mają zastanowić się, jaki rodzaj uczuć będą chcieli w swoim abstrakcyjnym obrazie wyrazić. To ważne, dla wybrania odpowiednich kolorów farb, ale też ukierunkowania ich kreatywności i pomysłowości.
- Malować będą indywidualnie lub w zespołach (w parach). Na przygotowanych do malowania, np. kartonach tworzą własne kompozycje, wylewając z kubeczków różne kolory farb lub chlapiąc mokrymi od farb pędzlami albo też łączą te dwie techniki.
- Powstałe mokre barwne plamy mogą dodatkowo rozmazywać, np. palcami, patykami. Ważne, aby tworzyli pracę w ruchu, swobodnym, niezaplanowanym. Podchodzą z różnych stron do swojego dzieła.
- Cały czas obserwują to, co powstaje, jak przenikają się w ich pracy barwy, jak nakładają się linie, plamy, kreski. Mają uważać, aby nie powstała jedna zwarta ciemna plama. Tworzą abstrakcyjny obraz w ruchu pokazujący w efekcie wybrany na początku rodzaj uczuć – radości, smutku, złości, szczęścia, itp.

Wskazówki

Ważne: Ponieważ jest to technika dość brudząca, sala i uczniowie powinni być zabezpieczeni – rękawiczki jednorazowe, fartuchy chroniące ubranie, folia malarska na stoły i podłogę.

Sposób realizacji pozostawiam Tobie do wyboru. Można przyjąć, że jest to praca indywidualna i każdy sam tworzy swój obraz lub jest to praca zespołowa (ale nie więcej niż 3 – 4 osoby).

Obrazy mogą powstawać przy wykorzystaniu: tylko barw czystych lub barw neutralnych, a może tylko przy wykorzystaniu wybranej pary barw podstawowych.

W zależności na jakie rozwiązanie zdecydujesz się – tak powinny być przygotowane stanowiska do pracy.

Wykorzystywane farby powinny mieć konsystencję płynną. Możecie malować farbami plakatowymi czy akrylowymi (te szybciej schną). Możecie tworzyć kompozycję z rozlewanych farb z kubeczków czy chlapanych farb z pędzli. Powstałe wzory uczniowie mogą rozmywać palcami, patykami itp. Istotą ma tu być przede wszystkim swobodny ruch przy pracy, obserwacja powstałych plam, przenikania się barw, tworzenia abstrakcyjnego obrazu w ruchu, który ma w efekcie również pokazać uczucia – radości, smutku, złości, szczęścia, itp.

Aktywność 3

❖ Podsumowanie - jak się tworzyło obraz techniką Action painting

- Posprzątajcie pracownię.
- Przygotujcie ekspozycję prac. Obejrzyjcie stworzone dzieła.
- Ważnym podsumowaniem tych zajęć są wrażenia uczniów po zapoznaniu się i praktycznym doświadczeniu techniki Action painting. Poprowadź rozmowę w kierunku: Co im się podobało? Co przeszkadzało? Czy w powstałych obrazach można doszukać się emocji, uczuć? Czy można w ten sposób siebie wyrazić? itp.
- Możesz też odwołać się do wcześniejszych doświadczeń z zajęć z rysunkiem, kiedy również uczniowie tworzyli abstrakcyjne obrazy ale na podstawie bazgroł kredkami – Która technika jest dla nich ciekawsza, przyjemniejsza, daje więcej możliwości?
- Po wyschnięciu, powstałe w technice Action painting prace, oprawcie w passe-partou.

Źródła

- <http://www.luismaram.com/2006/11/04/pollock-no5-1948-el-cuadro-mas-caro-de-la-historia/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.gallerystore.pl/malarstwo-akrylowe/ania-stepien/polowanie-na-kolory> (dostęp: czerwiec 2020)
- Malarstwo abstrakcyjne action painting. Autor: Ewelina Bogacz, <http://ewelinabogacz.blogspot.com/2014/10/ekspresjonizm-abstrakcyjny.html> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 10

O ton jaśniejszy, o ton ciemniejszy, czyli jeden kolor a tak wiele odcieni

Wprowadzenie

Spotkanie rozpocznie się utworami muzycznymi: jednym w tonacji *dur* czyli wesołej, drugim w tonacji *moll*, czyli smutnej, nostalgicznej. Porozmawiacie o tym, czym jest walor w malarstwie. Potem uczniowie będą tworzyć ciągi odcieni jednego koloru. Sprawdź, jak z tym zadaniem poradzili sobie inni.

Główne cele

- nauczysz się uzyskiwać paletę odcieni – intensywności danego koloru: od najjaśniejszego do najciemniejszego.

Kryteria sukcesu

- wyjaśniasz, czym jest walor w malarstwie;
- tworzysz ciągi odcieni danego koloru.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z odcieniami danego koloru
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.
- Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:
- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- dowolne utwory muzyczne w tonacji dur i moll;
- farby plakatowe lub akrylowe w kolorach czarny, biały, i pozostałe kolory;
- kartony A4 – gładkie i/lub z narysowaną kratką, kołami, liniami, pędzle;
- karton pikselowy – czyli pokratkowany.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *O ton jaśniejszy o ton ciemniejszy, czyli jeden kolor a tak wiele odcieni*
- Rozpocznij zajęcia dowolnymi dwoma utworami muzycznymi: jednym w tonacji *dur* czyli wesołej, drugim w tonacji *moll* – czyli smutnej, nostalgicznej.
- Pokieruj rozmową tak, aby poprzez wypowiedzi na temat wrażeń z wysłuchanych utworów muzycznych przejść do pojęcia waloru w malarstwie, w barwie. Wyjaśnij/przypomnij: Co to jest walor w malarstwie? Jak uzyskujemy paletę odcieni – intensywności danego koloru – od najjaśniejszego do najciemniejszego?

Aktywność 2

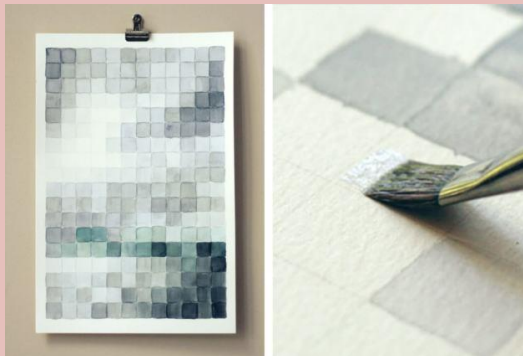
- ❖ Ćwiczymy – jeden kolor wiele odcieni, od najjaśniejszego do najciemniejszego
- Uczniowie zajmują miejsca przy stołach, na których mają przygotowane trzy kolory farb (plakatowych lub akrylowych): czarny, biały i dowolnie przygotowany inny kolor (tu dla każdego inny – czerwony, zielony, żółty, niebieski, fioletowy, brązowy, pomarańczowy, itp.).
- Na kartonach A4 (mogą być z narysowaną kratką, kołami, liniami) uczniowie tworzą ciągi odcieni swojego koloru według zasad:
  - ◆ Środkową kratkę, koło, linię pomaluj swoim kolorem, np. zielonym. Dodaj odrobinę białego i pomaluj kolejną kratkę (idąc w prawą stronę) i tak dodając białej farby maluj kolejne kratki, aż twój kolor zielony stanie się prawie biały.
  - ◆ Teraz będziesz postępował podobnie – tylko stopniowo dodawaj koloru czarnego i maluj coraz

ciemniejszymi odcieniami kratki na lewo. Ostatnia będzie prawie czarna.

Wskazówki

Nieco trudniejszym zadaniem może być stworzenie tzw. **pikselowego obrazu** – uczniowie otrzymują pokratkowany karton (jak piksele) i malują każdy kwadrat nieco innym odcieniem swojego koloru, zachowując zasadę ciemniejszy-jaśniejszy. W ten sposób tworzą „pikselowy wzór”.

Źródło: <https://speakerq.com/en/canvas-painting-ideas/> (dostęp: czerwiec 2020)

Przygotujcie krótką prezentację prac, aby uczniowie mogli zobaczyć odcienie innych kolorów stworzone przez kolegów/koleżanki.

Źródła

- <https://speakerq.com/en/canvas-painting-ideas/> / (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 11

Martwa natura w jednobarwnych odcieniach

Wprowadzenie

Uczniowie namalują martwą naturę, korzystając tylko z jednego koloru. Zaprezentują swoje prace. Porozmawiają o tym czy ich prace są pogodne, radosne, czy raczej smutne, nostalgiczne. Od czego zależy nastrój prac?

Główne cele

- nauczysz się korzystać z odcieni jednego koloru.

Kryteria sukcesu

- malujesz martwą naturę, korzystając z odcieni jednego koloru;
- dostrzegasz związek między zastosowanym kolorem a nastrojem obrazu;
- rozróżniasz w malarstwie styl realistyczny, ekspresyjny i syntetyczny.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie z odcieniami danego koloru
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wewnętrzną), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- farby plakatowe lub akrylowe w kolorach czarny, biały, i pozostałe kolory;
- pędzle, kartony A4;
- kompozycja – martwej natury (tematyka zależna od okresu realizacji scenariusza);
- pokaz/prezentacja/film na temat 3 stylów w malarstwie – realistyczny, ekspresyjny, syntetyczny.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *O ton jaśniejszy o ton ciemniejszy, czyli jeden kolor a tak wiele odcieni*
- Uczniowie siedzą w kilkusobowych zespołach. Wprawdzie pracować będą indywidualnie, ale obecność kolegów/koleżanek pozwala na wzajemną wymianę doświadczeń. Poza tym – wspólnymi kolorami dla wszystkich będzie czarny i biały, więc jest to też organizacyjne ułatwienie. Natomiast jakim kolorem i jego odcieniami wykonają swoją pracę – pozostaw wybór uczniom.
- Stwórz kompozycję, która będzie przedmiotem prac (tematyka zależna od okresu realizacji scenariusza). Krótko omów kompozycję – zwróć uwagę na różne wielkości, na światło i cień, padający na poszczególne obiekty w kompozycji, itp.

Źródło: <http://fotojuliawozniak.com/index.php/pl/galeria/kwiaty/martwa-natura/czerwona-jesien-716>
(dostęp: czerwiec 2020)

Krzysztof Tracz „Martwa natura”

Źródło: https://plfoto.com/index.php?c=photo&photo_id=1202863&kategoria=odcienie-zieleni&tytul=martwa-natura (dostęp: czerwiec 2020)

Wskazówki

Dla urozmaicenia kreacji artystycznej możesz wprowadzić/przypomnieć **pojęcia stylu w malarstwie**: realistycznego, ekspresyjnego i syntetycznego. Przygotuj pokaz dzieł sztuki z każdego stylu, wspólnie ustalcie definicje – na czym polega ekspresja twórcza w każdym z tych stylów. Czym się charakteryzują? W czym są podobne, a czym się różnią?

Uczniowie indywidualnie tworzą obraz kompozycji martwej natury w odcieniach wybranego koloru, w dowolnie wybranym stylu.

Aktywność 2

- ❖ 0Prezentacja prac wykonanych w różnych odcieniach
- Przygotujcie ekspozycję prac. Możecie obok siebie zgrupować prace w tych samych kolorach, aby jeszcze bardziej ukazać jak mogą być różnorodne, choć w tych samych odcieniach. Porozmawiajcie o swoich wrażeniach. Zapytaj: *Które prace są pogodne, radosne? Które są raczej smutne, nostalgiczne? Od czego Waszym zdaniem zależy nastrój prac? Czy rozpoznajecie, w jakim stylu są prace kolegów/koleżanek?*

Źródła

- <http://fotojuliawozniak.com/index.php/pl/galeria/kwiaty/martwa-natura/czerwona-jesien-716> (dostęp: czerwiec 2020)
- https://plfoto.com/index.php?c=photo&photo_id=1202863&kategoria=odcienie-zieloni&tytul=martwa-natura (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 12

Mierzmy temperaturę kolorów, czyli moc barw ciepłych i zimnych

Wprowadzenie

Uczniowie porozmawiają na temat roli kolorów w ich życiu. Czy są ważne, na przykład kiedy dobierają ubrania? Czy są ważne, kiedy zagospodarują swój pokój? Poklasyfikują kolory na ciepłe, zimne i neutralne. Nauczą się malować wiązką wacików, gąbką – tapując, słomką, ponacinaną z jednego końca, a też za pomocą tekturowego rulonu po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych. Poznanymi technikami stworzą ciepłe lub zimne kompozycje. Zaprezentują swoje prace kolegom i koleżankom.

Główne cele

- poznasz rolę kolorów w życiu człowieka;
- poznasz kolory ciepłe, zimne i neutralne.

Kryteria sukcesu

- wskazujesz kolory ciepłe, zimne i neutralne;
- malujesz wiązką wacików, gąbką – tapując, słomką, ponacinaną z jednego końca, a też za pomocą tekturowego rulonu po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z odcieniami danego koloru
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny; rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- trzy mini instalacje/kompozycje w kolorach ciepłych, zimnych, neutralnych;
- przedmioty - miska z kostkami lodu; termoфор – z ciepłą wodą;
- prezentacja/pokaz/zdjęcia trzech pomieszczeń – pokoi w kolorach ciepłych, zimnych, neutralnych;
- farby plakatowe/akrylowe, pędzle, waciki do uszu, gąbki, słomki plastikowe, rulony po papierze toaletowym lub papierowych ręcznikach; nożyczki,
- karton A4.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *Mierzmy temperaturę kolorów, czyli moc barw ciepłych i zimnych*
- Podyskutujcie na temat: *Moc kolorów w naszym życiu*. Inspiracją może być sytuacja, którą wcześniej zaplanujesz. Poproś uczniów, aby na zajęcia przyszli ubrani w kolory ciepłe lub zimne, albo też neutralne. Możesz przygotować w sali mini instalacje/kompozycje – różnych przedmiotów w kolorach ciepłych/zimnych/neutralnych. Możesz też zgromadzić przedmioty, które dadzą wrażenie dotykowe/czuciowe – ciepła i zmiana, np.: miska z kostkami lodu; termoфор – z ciepłą wodą; itp.
- Zapytaj uczniów: *Jakie wrażenia zmysłowe odczuwacie obcując w przestrzeni nasyconej ciepłymi, zimnymi czy neutralnymi kolorami?; Czy są one ważne, np. w aranżacji pokoju, w ubiorze...? Czy mają wpływ na Wasz nastrój – odczucie radości, zadowolenia, smutku, a może na Waszą aktywność? Jednym słowem, czy kolory ciepłe, zimne, neutrale mają swoją moc, magię?*

- Podsumowaniem powinno być przypomnienie: które kolory nazywamy ciepłymi, które zimnymi, a które neutralnymi.

Aktywność 1

- ❖ Przenikające zimno – ciepło – technika malowania wacikami, gąbką, rozciętymi słomkami
- Uczniowie zajmują miejsca przy stołach, na których mają przygotowane – albo zestaw farb reprezentujących barwy ciepłe, albo zimne. Mają też do dyspozycji kartony A4 (mogą być białe, mogą być czarne – w zależności od tego, jaki efekt chcecie osiągnąć). Przy malowaniu uczniowie posłużą się: wiązkami wacików do uszu, kawałkami gąbki, słomkami plastikowymi, rulonami po papierze toaletowym lub papierowych ręcznikach. Potrzebować też będą nożyczki.
- Zademonstruj w jaki sposób maluje się wiązką wacików, w jaki gąbką – tapując, a w jaki słomką, którą trzeba ponacinać z jednego końca i rozcapierzyć. Podobnie można wykorzystać tekturowe rulony po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych.
- Na kartonach A4 uczniowie tworzą swoje ciepłe lub zimne kompozycje, mając na uwadze to, żeby efekt końcowy oddawał wrażenie mocy/temperatury przenikających się barw ciepły lub zimnych.
- Uczniowie prezentują swoje prace. Oglądają różnorodne kompozycje w barwach ciepłych lub zimnych stworzone przez kolegów/koleżanki.

Wskazówki

Poglądowo zamieszczam propozycje linków:

<https://www.youtube.com/watch?v=7RiRknBDDcc> (dostęp: czerwiec 2020)

https://www.youtube.com/watch?v=qdq6znih_Yw (dostęp: czerwiec 2020)

Źródła

- <https://www.youtube.com/watch?v=7RiRknBDDcc> (dostęp: czerwiec 2020)
- https://www.youtube.com/watch?v=qdq6znih_Yw (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 13

W moim magicznym świecie pełnym ciepła i radości lub pełnym refleksji i chłodu

Wprowadzenie

Uczniowie stworzą obraz w barwach ciepłych lub zimnych. Wybiorą jeden z dwóch tematów:

- *W moim magicznym świecie pełnym ciepła i radości*
- *W moim magicznym świecie pełnym zadumy i chłodu*

Przygotują ekspozycje swoich prac. Porozmawiają o znaczeniu barw, ich mocy i temperaturze.

Główne cele

- poznasz rolę kolorów w życiu człowieka;
- poznasz kolory ciepłe, zimne i neutralne.

Kryteria sukcesu

- wskazujesz kolory ciepłe, zimne i neutralne;
- malujesz wiązką wacików, gąbką – tapując, słomką, ponacinaną z jednego końca, a też za pomocą tekturowego rulonu po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie z odcieniami danego koloru
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- farby plakatowe/akrylowe, pędzle, waciki do uszu, gąbki, słomki plastikowe, nożyczki, karton A4.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

❖ W moim magicznym świecie

- Uczniowie mogą kontynuować swoją pracę w przydzielonym na poprzednim spotkaniu poprzednio zestawie barw (pracowali albo kolorami ciepłymi, albo zimnymi). Możesz też odwrócić sytuację, albo pozostawić wybór – w jakiej „temperaturze barw” zaprezentują swoją pracę.
- Oprócz poznanych technik malowania wiązką wacików, słomką czy gąbką, zaproponuj tradycyjne pędzle – mogą korzystać z nich dowolnie.
- Uczniowie tworzą obraz w barwach ciepłych lub zimnych. Wybierają jeden z dwóch tematów:
  - ◆ **W moim magicznym świecie pełnym ciepła i radości**
  - ◆ **W moim magicznym świecie pełnym zadumy i chłodu**
- Dodatkową inspiracją może być propozycja ukazania swojego pomysłu z innej perspektywy, np. z lotu ptaka /drona – to tylko propozycja, aby jeszcze bardziej urozmaić wyraz artystyczny prac.

Aktywność 2

❖ Kolory na talerzu

- Przygotujcie ekspozycję prac. Możecie obok siebie wyeksponować prace o barwach ciepłych o barwach zimnych, aby w ten sposób wyostrzyć wrażenia temperatury powstałych obrazów.
- Krótko porozmawiajcie o swoich wrażeniach: *Jakie znaczenie mają barwy, ich moc i temperatura nie tylko w tworzeniu dzieł plastycznych, ale również w przestrzeni, w której na co dzień żyjemy, w kolorach naszych ubrań, w kolorach na talerzu - jednym słowem w naszym życiu?*

Wskazówki

Poproś uczniów, aby na następne spotkanie przygotowali zdjęcia swojej okolicy, przyrody, nieba itp. nocą i przesłali/ udostępniłi je Tobie. Może to być również zadanie zespołowe. Zadaniem zespołu jest przygotowanie pokazu zdjęć pod tytułem: *Od zmierzchu do świtu, czyli jak uchwycić świat nocą?* Możesz skorelować te zajęcia z lekcjami informatyki (w nauczaniu zintegrowanym z edukacji informatycznej). Możesz również zaproponować uczniom, żeby przesłali swoje propozycje utworów poetyckich, których tematem będzie noc, księżyc, świat nocą. Mogą to zrobić indywidualnie lub zespołowo.

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 14

Światło i mrok, czyli jak stosować światłocien i kontrast

Wprowadzenie

Uczniowie spotkają się w dzień, ale tematem spotkania będzie noc. Przed spotkaniem uczniowie zrobią zdjęcia okolicy nocą. Spotkanie zaczną od pokazu ich zdjęć, z nagraniem w tle muzyką i recytowanym wierszem o tematyce związanej z nocą. Poznają dzieła malarskie, których tematyką jest noc. Doświadczą mieszania ze sobą barw, aby uzyskać wrażenie światła i mroku. Zaprezentują swoje prace.

Główne cele

- poznasz sposoby ukazywania na obrazach światła i mroku.

Kryteria sukcesu

- wyjaśniasz pojęcie: *nokturn w malarstwie*;
- mieszasz barwy, w celu uzyskania wrażenia światła i mroku

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z odcieniami danego koloru w celu uzyskania obrazu światła i mroku
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy;
- ✓ charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocień, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni;
- ✓ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury);

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;

- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- pokaz zdjęć – świat nocą; nokturn, np. Fryderyk Chopin - Nokturn cis – moll; wybrane wiersze o tematyce związanej z nocą;
- pokaz obrazów prezentujących noc - dzieł artystów światowej sztuki;
- zestawy farb (plakaturowe/akrylowe) o barwach – ciepłe, zimne, neutralne;
- kartka A4 według wzoru opisanego w Aktywności 2.;
- pędzle różnej grubości i twardości, przybory niekonwencjonalne, np.: folia aluminiowa, gąbka, inne, według Twojej koncepcji.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie do tematu: *Światło i mrok, czyli jak stosować światłocień i kontrast*
- Wcześniej, przed zajęciami poproś uczniów, aby zrobili zdjęcia swojej okolicy, przyrody, nieba itp. nocą i przesłali/ udostępnili je Tobie. Przygotuj z nich prezentację multimedialną. Może to być również zadanie zespołowe. Zadaniem zespołu jest przygotowanie pokazu zdjęć pod tytułem: *Od zmierzchu do świtu, czyli jak uchwycić świat nocą?* Możesz skorelować te zajęcia z lekcjami informatyki (w nauczaniu zintegrowanym z edukacji informatycznej).
- Możecie też zainspirować się wierszami. Zaproponuj uczniom, żeby przesłali propozycje utworów poetyckich, których tematem jest noc, księżyc, świat nocą. Mogą to zrobić indywidualnie lub zespołowo. Wybierz wiersze do doczytania na zajęciach. Takie rozwiązanie możesz skorelować z lekcjami języka polskiego (na poziomie nauczania zintegrowanego z edukacją polonistyczną).
- Jeszcze inną propozycją może być wysłuchanie muzyki – przykładowego nokturnu, np. Fryderyk Chopin - Nokturn cis - moll.
- Możesz te wszystkie propozycje połączyć w całość – przygotować pokaz zdjęć, z nagraniem w tle muzyką i recytowanym wierszem. Stworzy to niewątpliwie niesamowity efekt i w większym stopniu oddziałuje na wyobraźnię.

- Porozmawiajcie: *W jaki sposób na obrazie można uchwycić światło i mrok? Jakie kolory będą tu przeważać? Czy tylko barwy neutralne – czarny i biały? Jak zachować kontrast?*
- Nawiąż do konkretnych dzieł artystów światowej sztuki. Wprowadź też pojęcie: *nokturn w malarstwie* (z łac. *nocturnus* – nocny, od *nox, noctis* – noc) – to obraz przedstawiający scenę nocną, zwłaszcza w przyrodzie.^{vi}

William Turner, *Rybacy na morzu*, 1796

Vincent van Gogh, *Taras kawiarni w nocy*, 1888

Wskazówki

Możesz uczniom zaproponować wiersz *Dopełnienie*, Autor wiersza: *warkocz*

(źródło: <http://www.niezapominajkowo.eu/user/13>, dostęp: czerwiec 2020)

wieczór wachlarz rozłożył po cichu

mrokiem zalał, skąpał krajobraz

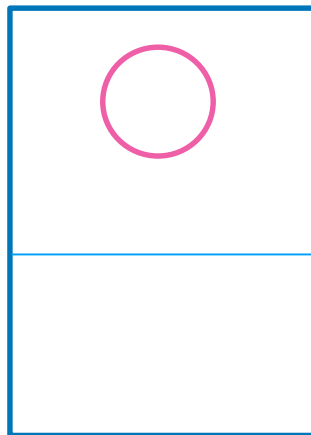
z cieniem zmieszał esencję grafitu

gwiezdny namiot szelestem rozpostarł

potem księżyc zbudził srebrzysty
ten się przypiął rogalem na granat
niebo swoim istnieniem roziskrzył
ruszył w drogę jak gwiazda zbłąkana
i zatrzymał się myślą nad stawem
złapał chmurę, wcisnął pod głowę
w taflę rzucił spojrzenie blade
a w niej znalazł swoją połowę

Aktywność 2

- ❖ Jak przedstawić światło i mrok?
- Przygotuj uczniom trzy zestawy barw: neutralne, ciepłe i zimne. Będą doświadczać mieszania ze sobą barw, aby uzyskać wrażenie światła i mroku. Możesz narzucić pewną formę, na przykład kartka A4, z wydzieloną linią poziomą (symbolizującą linię widnokręgu) i kołem nad nią (symbolizującym księżyc w pełni). Zadaniem uczniów jest w tym uchwycić światło i mrok.

Wskazówki

Przykładowe zdjęcia w trzech propozycjach różnej kolorystyki

Źródło: ot. PIXABAY

Źródło: <https://www.google.com/search?q=ksi%C4%99%C5%BCyc+pe%C5%82nia&newwindow>
(dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: Artur Debat/Getty Images

Zaprezentujcie swoje prace i porozmawiajcie o wrażeniach, o kolorystyce, w której można ukazać światło i mrok.

Źródła

- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_\(malarstwo\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_(malarstwo)) (dostęp: czerwiec 2020).
- <http://www.niezapominajkowo.eu/user/13> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.google.com/search?q=ksi%C4%99%C5%BCyc+pe%C5%82nia&newwindow>
(dostęp: czerwiec 2020)

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 15

Świat w księżycowej poświacie

Wprowadzenie

Uczniowie namalują obraz na temat: *Świat w księżycowej poświacie*. Zaprezentują swoje prace, odpowiednio aranżując przestrzeń - półmrok, lampki, świeczki.

Główne cele

- poznasz sposoby ukazywania na obrazach światła i mroku.

Kryteria sukcesu

- malujesz obraz na podany temat, ukazując na nim światło i noc.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z odcieniami danego koloru w celu uzyskania obrazu światła i mroku;
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej;

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy;
- ✓ charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocień, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni;
- ✓ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury);

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- zestawy farb (plakatowe/akrylowe) o barwach – ciepłe, zimne, neutralne;
- pędzle różnej grubości i twardości, przybory niekonwencjonalne, np.: folia aluminiowa, gąbka, inne, według Twojej koncepcji;
- karton A4/A3

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Jak uchwycić świat nocą?
- Uczniowie mogą pracować przy stołach ustawionych w „wyspy”, mogą siedzieć przy jednym długim stole, mimo, że tworzyć będą indywidualnie. Wspólne pracowanie przy stołach zawsze pomaga we wzajemnej wymianie doświadczeń. Poza tym – zawsze łatwiej przygotować stanowiska pracy.
- Inspiracją do wykonania obrazu może być poprzednie spotkanie, czyli odniesienie się do zdjęć, wierszy lub muzyki związanej z nocą. Uczniowie tworzą swoje dzieło, które będzie odniesieniem do głównego motywu zajęć - czyli *jak uchwycić świat nocą*. Zaproponuj temat: *Świat w księżycowej poświacie*, który umożliwi przedstawienie prac nie tylko realistycznie, ale również ukazanie świata wymyślnego, bajkowego, jak ze snu. Pozostaw wybór uczniom.

Aktywność 2

- ❖ Wystawa nocą
- Przygotujcie specjalną ekspozycję prac. Stwórzcie w sali półmrok, zapalcie małe lamki lub świece. W takim klimacie porozmawiajcie o swoich wrażeniach z tworzenia prac i oglądania prac kolegów/koleżanek.

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 16

Mokre na mokrym, suche na suchym - świat w akwareli

Wprowadzenie

Na początku spotkania uczniowie spróbują wyjaśnić pojęcia: *transparentny* i *nietransparentny*. Popatrzą na okolicę przez transparentne kolorowe folie. Nakładają będą na siebie różne kolory folii. Sprawdzają, jak wygląda świat widziany przez zestawy folii. Poznają technikę malowania akwarelami. Nauczą się przygotowywać papier, wybierać odpowiednie pędzle, malować mokrym na mokrym, mokrym na suchym. Naszkicują coś prostego, na przykład liść, czy kwiat. Potem pomalują to techniką akwareli. Dzięki temu zrozumieją, na czym polega transparentność akwareli. Zaprezentują swoje prace.

Główne cele

- poznasz technikę malowania akwarelami.

Kryteria sukcesu

- podajesz przykłady przedmiotów transparentnych i nietransparentnych;
- malujesz akwarelami w tubie, w kostkach, w guziczkach;
- malujesz akwarelami na różnym papierze: szorstkim, bardzo gładkim czy pośrednim/fakturowym;
- malujesz akwarelami za pomocą pędzla;
- malujesz akwarelami z zachowaniem podanych zasad: przygotowanie papieru, malowanie mokre na mokrym, mokre na suchym;
- dostrzegasz transparentność akwareli.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z transparentnymi przedmiotami • Ekspertymentowanie z akwarelami
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy;
  - ✓ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury);
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w długi stół;
- kolorowe folie transparentne, format A4;
- różne przedmioty transparentne/przeźroczyste;
- różne rodzaje akwareli;
- narzędzia malarskie do akwareli, ołówki;
- papier szorstki, bardzo gładki, pośredni/fakturowy (format A4);
- przykłady prac wykonanych techniką akwareli.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Mokre na mokrym, a suche na suchym
- W pracowni przygotuj komplety transparentnych folii kolorowych. Format A4 możesz pociąć na 4 części, w ten sposób otrzymasz więcej kompletów do manipulowania.

Źródło: 3M™ Scotchlite™ ElectroCut™ Film. Transparentna folia ploterowa 1171, 914mm x 45,7m, żółta

- W Pracowni Malarza zgromadźcie różne przedmioty, o których można powiedzieć, że są transparentne/nietransparentne. Wyeksponuj podstawowe materiały i narzędzia niezbędne

do wykonania prac w technice akwareli. Gdzieś w przestrzeni przygotuj wystawę prac wykonaną tą techniką.

- Uczniowie zajmują miejsca w zespołach – stoły ustawione w „wyspy“.
- Inspiracją do rozpoczęcia zajęć i rozmowy jest pojęcie TRANSPARENTNY. Pokieruj tak rozmową, aby uczniowie sami dawali przykłady, co rozumieją przez to pojęcie. Może kojarzyć się z cechą człowieka, może kojarzyć się z kosmetykami, z cechą materiału czy innego obiektu, tworzywa. Ważne, aby pojawiły się synonimy: *przezroczysty, prześwitujący, przepuszczający światło, krystaliczny, przejrzysty, przeświecający*.
- Zaproponuj doświadczenie – uczniowie patrzą na otoczenie przez kolorowe transparentne folie: *Co się dzieje, gdy nakładają na siebie różne kolory? Co, gdy patrzą przez kilka warstw tego samego koloru?* itp.
- Odnieś się do wystawionych przedmiotów – obiektów: *Które z nich mają cechę transparentności?* (szklane, plastikowe kolorowe butelki, pudełka; jedwabne materiały itp.)
- Zaprezentuj i omów techniki akwarelowej – pokaż podstawowe materiały i narzędzia:
  - ◆ **farby akwarelowe** – w tubie, w kostkach, guziczkach;

- ✓ **szorstki** (rough) – dzielony jest na: szorstki i uzyskiwany na gorąco bez prasowania wysoko ceniony przez profesjonalistów, aczkolwiek amatorom sprawia wiele trudności. Wolno schnie;
- ✓ **bardzo gładki – prasowany na gorąco** (HP-Hot-pressed) – papier ten stosowany jest głównie do precyzyjnych działań jak rysunek tuszem, piórkami, lawowanie akwarelą, wykonywanie ilustracji i projektów. A więc wszędzie tam, gdzie istotne jest aby warstwa farby rozłożyła się równomiernie na podłożu;
- ✓ **pośredni/fakturowy** (prasowany na zimno) – chyba najbardziej popularny papier, gdyż nadaje się do każdego rodzaju malowania i co ważne, nie przysparza trudności malarzom, nawet amatorom^{vii} ;
- ◆ **pędzle**: miękkie, które zatrzymują wodę. Wykonane ze szczeciny, włosia czy syntetyczne;
- ◆ **dotatkowe narzędzia** – gąbki do moczenia kartonów; deski do napinania, taśmy itp.

Aktywność 2

❖ Podstawowe zasady malowania akwarelami

- Uczniowie zajmują miejsca przy stołach, na których mają przygotowane pełne zestawy do tworzenia pracy techniką akwareli: papier formatu A4, rysownice, wodę w pojemniku, gąbkę, pędzle i farby akwarelowe, ołówki do szkicowania.
- Zademonstruj/przypomnij podstawowe zasady malowania techniką akwareli. Możesz skorzystać z filmu: <https://www.youtube.com/watch?v=vCGY4cpKSxQ> (dostęp: czerwiec 2020). Ważne, aby pokazać zasady przygotowania papieru, malowania mokre na mokrym, mokre na suchym.
- Po zademonstrowaniu/przypomnieniu zasad, uczniowie próbują wykonać pracę, która jest wstępnym ćwiczeniem. Po przygotowaniu swoich kartonów, szkicują coś prostego – dowolnego, może to być dowolna figura, liść, czy inny obiekt. Malują techniką akwareli. Istotą tych doświadczeń ma być zrozumienie na czym polega transparentność akwareli: *Co się dzieje, gdy malują „mokre na mokrym”? Co gdy malują „mokre na suchym”? Jak operować pędzlem? Co się dzieje, kiedy nakładają kolejną warstwę farby?, itp.*
- Po zakończeniu malowania zaprezentujcie swoje prace i porozmawiajcie o wrażeniach z malowania akwarelami. Porównajcie te doświadczenia z doświadczeniami malowania innymi farbami, na poprzednich spotkaniach.

Źródła

- <https://rynekisztuka.pl/2012/09/04/akwarel/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.youtube.com/watch?v=vCGY4cpKSxQ> (dostęp: czerwiec 2020).

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 17

Kwiaty akwarelą malowane

Wprowadzenie

Na dzisiejsze spotkanie przygotuj kwiaty, rozstaw je w różnych miejscach sali. To one staną się motywem pracy malarzkiej uczniów. Namaluj obrazy akwarelami. Zaprezentuj je. Porozmawiaj o technice malowania akwarelami.

Główne cele

- poznasz technikę malowania akwarelami.

Kryteria sukcesu

- malujesz obraz akwarelami na zadany temat.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	• Ekspertymentowanie z akwarelami
		Zainteresowanie innych swoją osobą	• Prezentowanie swojej pracy plastycznej

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy;
  - ✓ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury);
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w długi stół;
- różne rodzaje akwareli;
- narzędzia malarskie do akwareli, ołówki;
- papier formatu A4 lub większy;
- passe-partout lub antyramy.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

❖ Malujemy kwiaty

- Rozdaj uczniom kartony formatu A4, zestaw farb akwarelowych, rysownice, wodę w pojemniku, gąbkę, pędzle, ołówek do szkicowania. W sali porozwieszaj zdjęcia różnych kwiatów, poustawiaj wazon z kwiatami.
- Uczniowie indywidualnie malują obraz, przedstawiający kwiaty.

Wskazówki

Innym rozwiązaniem jest narzucenie całej grupie malowanie jednego gatunku kwiatów, np.: tulipanów / żonkili / storczyków itd.

Aktywność 2

❖ Prezentacja prac

- Akwarele po wyschnięciu warto oprawić w passe-partout bądź w antyramy.
- Przygotujcie wystawę prac.
- Porozmawiajcie na temat wrażeń z malowania akwarelami: *Co było łatwe?, Co trudne?, Jaki charakter mają obrazy malowane akwarelami?*

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Spotkanie 18

Zaskakująca całość, niepodziewana kompozycja, czyli tworzymy w technice collage

Wprowadzenie

Uczniowie poznają technikę *Collage*. Obejrzą różne prace wykonane tą techniką. Porozmawiają na ich temat. Wybiorą jeden z tematów pracy, którą wykonają techniką *Collage*:

1. *I łaciate i skrzydlate - zwierzyńiec Collage*
2. *Portrety Collage*
3. *Kolażowe opowieści o znanych miastach*

Przygotują materiały potrzebne do stworzenia pracy, którą wykonają w parach lub w kilkuosobowych zespołach. Na koniec spotkania wystawią swoje prace.

Główne cele

- poznasz technikę *Collage*.

Kryteria sukcesu

- wyjaśniasz pojęcie *collage*;
- rozpoznajesz prace wykonane techniką *Collage*;
- przygotowujesz materiały potrzebne do stworzenia pracy techniką *Collage*;
- tworzysz pracę na zadany temat techniką *Collage*.

Rozijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Współpraca	Współpraca	Osiąganie synergii	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie pracy plastycznej w zespole
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z techniką <i>collagu</i>
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji,

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wyłamujące się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy;
- ✓ charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocień, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni;
- ✓ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury);

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami);
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

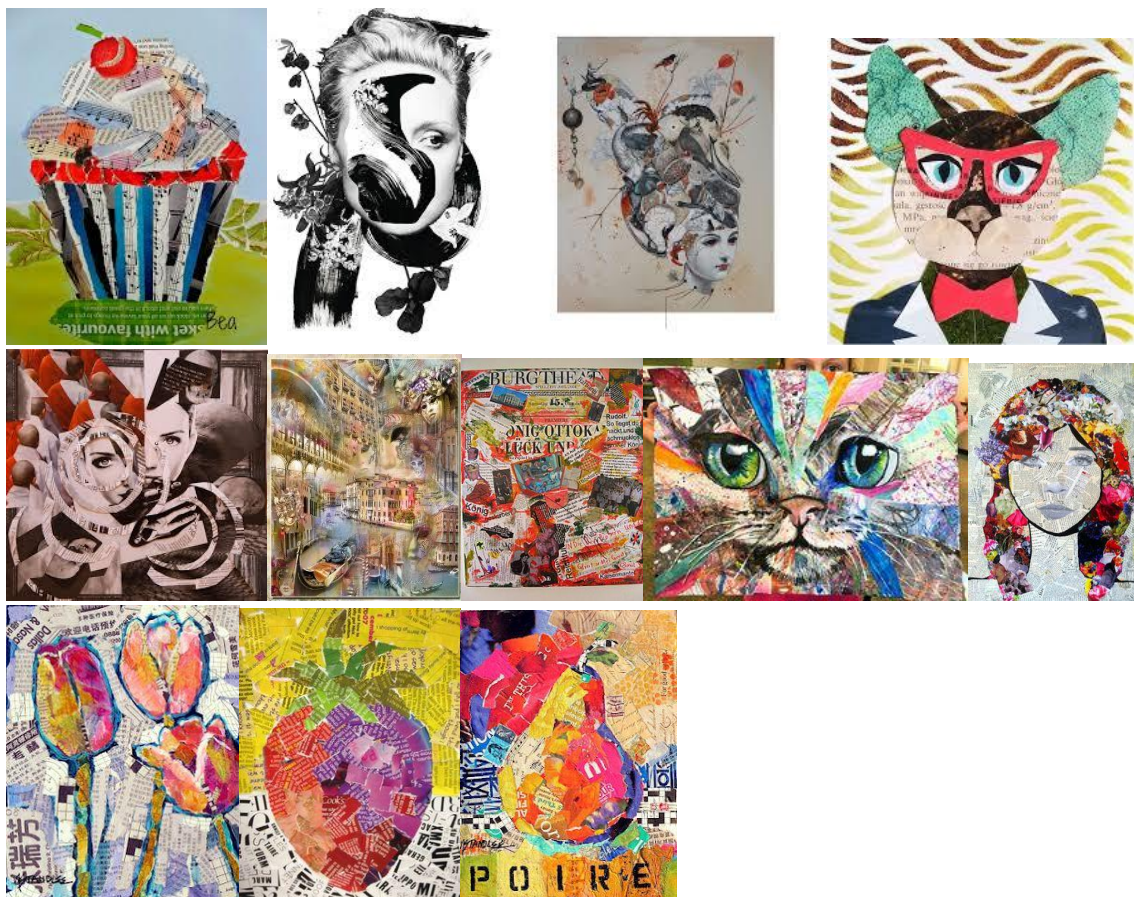
- stoły ustawione w „wyspy“;
- pokaz - prezentacja multimedialna/ film/inna forma - prac wykonaną techniką *Collage* z zastosowanymi różnymi technikami rysunkowymi i malarskim;
- ścinki kolorowych i czarno-białych gazet; skrawki materiałów; kawałki kolorowych papierów o różnej fakturze; ścinki tektury falistej;
- różne przybory do rysownia - kredki, ołówki, mazaki, kolorowe tusze, farby - plakatowe, akwarele, akryle, inne materiały, według Twojego uznania;
- klej - może być zwykły, może być CR;
- nożyczki, linijki;
- kartki formatu A3 oraz A4;
- aparaty fotograficzne.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Na czym polega technika *Collage*?
- Przygotuj pokaz prezentacji prac wykonanych techniką *Collage*. Ważne, aby zgromadzić różnorodne przykłady, ukazujące niespotykane kompozycje. Pokaz ma być inspiracją do rozmowy: *Co przedstawiają obrazy? Jakie materiały w nich zostały wykorzystane? Czy są rzeczywiste, czy abstrakcyjne? Co w nich jest zaskakujące? Czy mimo tak różnorodnych materiałów są do siebie w czymś podobne?* itp.

- W trakcie prezentacji i wspólnej rozmowy opowiedz/przypomnij o technice *Collage*: Czym jest ta artystyczna technika? Skąd pochodzi nazwa?

Wskazówki

„Kolaż” – (fr. *Collage*) wywodzi się od słowa „coller” – sklejać. Technika znana od dawna, ale w nowoczesnej sztuce w odniesieniu do dzieł artystycznych pojawiła się na początku XX w. we Francji.

Jaka jest idea tworzenia kompozycji w technice *Collage*? To nowe dzieło, które łączy w całość skrawki, wycinki, fragmenty z różnych materiałów – papieru, tkanin, fotografii, gazet w połączeniu z różnymi technikami malarskimi, rysunkowymi, itp. Ciekawostką jest pojęcie kolażu dźwiękowego – materiałem twórczym jest tu muzyka i głos.

Aktywność 2

- ❖ Przygotowanie do tworzenia kompozycji w technice *Collage*
- Zgromadźcie materiały: ścinki kolorowych i czarno-białych gazet; skrawki materiałów; kawałki kolorowych papierów o różnej fakturze; ścinki tektury falistej, różne przybory do rysownia – kredki, ołówki, mazaki, kolorowe tusze, klej, farby – plakatowe, akwarele, akryle, inne materiały.
- Uczniowie mają przygotowane na swoich stanowiskach: klej – może być zwykły, może być CR; nożyczki, linijki, ołówki.
- Wybierzcie tematykę prac:
  1. *I łaciate i skrzydlate - zwierzyńiec Collage*
  2. *Portrety Collage*
  3. *Kolażowe opowieści o znanych miastach*

Aktywność 3

- ❖ Organizacja pracy przy wyborze tematu *I łaciate i skrzydlate - zwierzyńiec Collage*
- Uczniowie w parach (lub w 3-osobowych zespołach) przygotowują materiały, które będą im potrzebne do stworzenia w formacie A3 obrazu – postaci / portretu dowolnie wybranego przez grupę zwierzęcia. Wspólnie ustalają, jakie zwierzę sportretują.

Aktywność 3

- ❖ Organizacja pracy przy wyborze tematu *Portrety Collage*
- Uczniowie indywidualnie przygotowują sobie materiały, które będą im potrzebne do stworzenia w formacie A4 lub A3 obrazu – portretu – kobiety / mężczyzny. Ustalają, kto będzie tematem ich pracy, wiek postaci. Może to być portret współczesny lub odnoszący się do czasów historycznych.

Aktywność 3

- ❖ Organizacja pracy przy wyborze tematu *Kolażowe opowieści o znanych miastach*
- Uczniowie w 4-osobowych zespołach przygotowują materiały, które będą im potrzebne do stworzenia w formacie A3 obrazu – swego rodzaju kolażowej pocztówki dowolnie wybranego przez siebie miasta świata. Ustalają, co będzie tematem ich pracy i co jest najbardziej charakterystycznym symbolem wybranego miasta. Mogą przygotować pocztówkę z: Rzymu, Paryża, Londynu, Wenecji, Warszawy, Krakowa, czy Nowego Yorku.

Aktywność 4

- ❖ Realizacja wybranego tematu jako kompozycji w technice *Collage*
- Niezależnie od wybranego tematu – realizacja przebiega podobnie.
- Uczniowie pracując w zespołach (temat 1 i 3) lub indywidualnie (temat 2). Planują swoją kompozycję. Mogą szkicować pewne jej fragmenty. Przygotowują elementy do przyklejenia. Ważne, aby podejmowali kilka prób w układaniu swojej kompozycji, zanim przykleją, czy coś domalują, dorysują. Czasem pomocne jest robienie zdjęć próbnych kompozycji.

Aktywność 5

- ❖ Prezentacja kompozycji w technice *Collage*
- Przygotujcie ekspozycję prac.
- Prezentując prace niezależnie od wybranego tematu warto w rozmowie z uczniami odnieść się do istoty *Collage*: *Czy udało się w pracach stworzyć „nową” całość? Czy przedstawiony jest temat wiodący? Czy prace są bardziej abstrakcyjne, czy bardziej rzeczywiste?* itp..

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 19

Od szmatki do rzeźby, czyli przepis na dzieło sztuki z medium powertex

Wprowadzenie

Uczniowie po raz pierwszy wkroczą do Pracowni Rzeźbiarza. Obejrzą prezentację multimedialną: *Wyrzeźbiony świat - od miniatury do monumentu*. Odbędą wirtualny „spacer” przez historię dzieł sztuki rzeźbiarskiej, wykonanych z różnych materiałów. Obejrzą dzieła sztuki sakralnej, afrykańskiej, indiańskiej, czy chińskiej, a także rzeźby współczesne. Obejrzą materiały, z których mogą powstać rzeźby, czyli kamień, drewno, metal i inne materiały. Obejrzą też Twoją pracę wykonaną z medium POWERTEX. Poznają to medium i stworzą za jego pomocą prostą biżuterię.

Główne cele

- poznasz pracę rzeźbiarza/rzeźbiarki, materiały, z których korzysta;
- poznasz medium POWERTEX.

Kryteria sukcesu

- wymieniasz materiały, w których może pracować rzeźbiarz/rzeźbiarka;
- tworzysz z medium POWERTEX prostą biżuterię.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność Myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	• Ekspertymentowanie z medium powertex
		Zainteresowanie innych swoją osobą	• Prezentowanie swoich prac

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.;
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrza), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“;
- prezentacja multimedialna: Wyrzeźbiony świat - od miniatury do monumentu;
- Twoja praca wykonana medium POWERTEX;
- medium POWERTEX;
- rękawiczki, fartuchy

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wyrzeźbiony świat - od miniatury do monumentu
- Zaproponuj uczniom prezentację: *Wyrzeźbiony świat - od miniatury do monumentu*. Zaproś na wirtualny „spacer” przez historię dzieł sztuki rzeźbiarskiej, wykonanych z różnych materiałów, z uwzględnieniem piękna sztuki np.: sakralnej, afrykańskiej, indiańskiej, chińskiej. Ważnym elementem prezentacji powinny być też przykłady rzeźby / instalacji współczesnej.
- Ciekawym uzupełnieniem prezentacji (w miarę możliwości) może być mini-ekspozycja kamieni, drewna, metali i innych materiałów z których tworzy się rzeźby.
- Pokaż uczniom rzeźbę wykonaną przez Ciebie z medium POWERTEX.
- Porozmawiajcie na temat wrażeń artystycznych po obejrzeniu zaprezentowanej pracy, ponieważ efekt przypomina często rzeźbę z brązu lub kamienia. Zapytaj uczniów: *Jak wam się wydaje, z jakiego materiału jest wykonana ta rzeźba?*

Aktywność 2

- ❖ Jak stworzyć rzeźbę z wykorzystaniem medium POWERTEX?
- Możesz odwołać się do strony: <https://www.powertex.com.pl/powertex/> i zaprezentować różne materiały, których używa się do tworzenia prac z POWERTEXU.

Wskazówki

Powertex jest przyjaznym dla środowiska utwardzaczem tkanin na bazie wody, który może być używany jako alternatywa dla poliestru. Występuje w jedenastu kolorach. Powertex utwardza materiały chłonne, takie jak tkaniny, papier, karton, skóry i włókna szklane. Powertex można łatwo połączyć z samoutwardzalnymi glinami, betonem, kamieniami, ceramiką, drewnem, piaskiem, Stone Art., Easy3dflex. Dzięki Powertex możemy stworzyć rzeźby, obrazy, dekoracje i biżuterię.

Aby cokolwiek „stworzyć” w tej technice, obok utwardzacza potrzebujecie kawałeczki pociętych naturalnych materiałów, np. starego T-shirta, prześcieradła, inne bawełniane materiały. Tak przygotowane ścinki namoczcie w Powertex-e, dobrze wyciśnijcie i twórcie dzieła rzeźbiarskie. Materiał jest dość długo elastyczny i można go dalej kształtować. Przed wykończeniem, praca musi wyschnąć. Wykończenie polega na malowaniu, patynowaniu i lakierowaniu pracy, aby nadać jej wygląd rzeźby z kamienia, metalu itp.

- Uczniowie tworzą z POWERTEXU biżuterię: może być broszka, bransoletka, wisior. Mogą tworzyć w parach. Ręce zabezpieczają rękawiczkami, a ubranie fartuchem.
- Stworzone – jeszcze mokre prace – zostawcie do wyschnięcia. W tym czasie posprzątajcie pracownię.
- Przygotujcie prezentację biżuterii. Porozmawiajcie na temat wrażeń z pracy z nowym materiałem plastycznym i efektów, jakie można uzyskać.

Źródła

- <https://www.powertex.com.pl/powertex> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 20

Pisanka lub bombka z powertexu

Wprowadzenie Uczniowie na poprzednim spotkaniu wykonali z POWERTEXU biżuterię. Dzisiaj będą ją wykańczać - kolorować farbami, pyłkami, pigmentami, czy lakierować. Potem indywidualnie z POWERTEXU zrobią bombkę lub pisankę. Przygotują ekspozycję jeszcze niewykończonych swoich prac. Porozmawiają na temat działania z medium POWERTEX. Potem ozdobią swoje pisanki, czy bombki. Na koniec wyeksponują kolorowe już prace.

Główne cele

- poznasz medium POWERTEX;

Kryteria sukcesu

- ozdabiasz biżuterię wykonaną medium POWERTEX;
- wykonujesz za pomocą medium POWERTEX pisankę lub bombkę;
- wykańczasz zrobione z POWERTEXU bombki lub pisanki.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie z medium powertex • Eksperymentowanie z ozdabianiem prac wykonanych z powertexu
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wewnętrzną), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
  - ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
  - ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;

- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- farby, pyłki, pigmenty, lakier, proszki, piasek, patyna potrzebna do wykańczania prac z POWERTEXU;
- pędzle, gąbki;
- styropianowe kształtki bombek lub pisanek: kula styropianowa (12 – 15 cm) – do zrobienia bombki; jajko styropianowe (12 – 15 cm) do zrobienia pisanki.
- medium POWERTEX;
- ścinki materiałów;
- patyczki do szaszłyków, wysokie stoiki;
- rękawiczki, fartuchy.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wykończenie pracy z poprzednich zajęć – biżuterii
- Zanim uczniowie przystąpią do tworzenia nowego dzieła, wykańczają wyschnięte z poprzednich zajęć prace – biżuterię. Zademonstruj, na czym polega wykończenie prac z POWERTEXU - kolorowanie farbami, pyłkami, pigmentami, czy lakierownie.

Aktywność 2

❖ Bombka lub pisanka z POWERTEXU

- Uczniowie pracują indywidualnie. Stanowiska pracy możesz zorganizować w formie jednego długiego stołu lub stołów ustawionych w „wyspy”. Ważny jest kontakt z innymi, mimo że efektem finalnym jest praca indywidualna.
- Oprócz podstawowych materiałów – medium POWERTEX i ścinków materiałów, bazą będą styropianowe kształtki. W zależności od okresu realizacji spotkania: kula styropianowa (12 – 15 cm) – do zrobienia bombki; jajko styropianowe (12 – 15 cm) do zrobienia pisanki.
- Zademonstruj gotowe prace pisanek lub bombek wykonanych z POWERTEXU. Omów sposób ich tworzenia – przypomnij zasady pracy z medium POWERTEX. Omów inne materiały, które można wykorzystać przy wykonaniu bombki / pisanki, np.: piasek, patynę, barwniki, koraliki, itp.

Źródło: <https://www.powertex.com.pl/galeria/> (dostęp: czerwiec 2020)

Wskazówki

Można skorzystać z przykładowych filmów, na przykład na You Tube - *Pisanka powertex z efektem rdzy, DIY tutoria*, <https://www.youtube.com/watch?v=IQG1bR77Eu8> (dostęp: czerwiec 2020);

Aktywność 3

- ❖ Prezentacja prac – jeszcze nie skończonych
- Ostrożnie przygotujcie prezentację prac. Najlepiej styropianowe kule lub jajka schną umocowane na patyczkach szaszłykowych w wysokich słoikach. Prace powinny pozostać w pracowni do wyschnięcia.
- Popatrzcie na wyeksponowane prace i porozmawiajcie o wrażeniach, np.: *Czym różnią się prace – bombki lub pisanki POWERTEX od typowych bombek czy pisanek? Czy zyskają na swoim wyrazie, kiedy zostaną pokolorowane – tak, jak została wykończona biżuteria?* itp.

Aktywność 4

- ❖ Wykańczanie pisanek lub bombek
- Przypomnij techniki i materiały wykończenia pisanek lub bombek. Omów przygotowane materiały – proszki, piasek, farby, patynę, itp. Przypomnij też technikę malowania suchym pędzlem lub tapowanie gąbką.
- Uczniowie wykańczają swoje prace – bombki lub pisanki. Tworzą mini dzieła płaskorzeźbowe, szczególnie przy zastosowaniu efektu patyny, złocień, itp. Na koniec zabezpieczają prace lakierem.

Aktywność 5

- ❖ Końcowa prezentacja prac
- Przygotujcie ekspozycję kolorowych prac. Porozmawiajcie o swoich dziełach. Uczniowie powinni odnieść się do różnic – wrażeń obecnych i tych z poprzedniego spotkania. *Czy kolory w tego rodzaju pracach dodały/ujęły ich wartości? Czy tego rodzaju prace – bombki lub pisanki – wykonane techniką POWERTEX i wykończone, nabierają wyrazu mini dzieł sztuki, bardziej artystycznego wyrazu? Dlaczego?* itp.

Źródła

- <https://www.powertex.com.pl/galeria/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.youtube.com/watch?v=IQG1bR77Eu8> (dostęp: czerwiec 2020).

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 21

Zamaskowani - tworzymy maski z gipsu

Wprowadzenie

Uczniowie obejrzą maski weneckie, afrykańskie, teatralne i inne. Porozmawiają o maskach. Wykonają swoje maski z POWERTEXU. Najpierw zaprezentują jeszcze nieozdobione maski. Porozmawiają o swoich wrażeniach z tworzenia. Potem je dokończą i ponownie zaprezentują.

Główne cele

- poznasz medium POWERTEX;

Kryteria sukcesu

- wykonujesz maskę za pomocą medium POWERTEX;

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z medium powertex • Ekspertymentowanie z ozdabianiem prac wykonanych z powertexu
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.
Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:
- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- maski (rzeczywiste lub na zdjęciach) weneckie, afrykańskie, teatralne;
- farby, pyłki, pigmenty, lakier, proszki, piasek, patyna potrzebna do wykańczania prac z POWERTEXU;
- pędzle, gąbki;
- główki gipsowe;
- medium POWERTEX;
- ścinki materiałów;
- rękawiczki, fartuchy.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Wprowadzenie: Po co tworzymy maski? Co znaczą maski?
- Inspiracją do pracy będą maski weneckie, afrykańskie, teatralne. Porozmawiajcie o maskach: *Po co tworzymy maski? W jakich celach maski były dawnie używane? Czy obecnie wykorzystuje się maski, np. w teatrze? Z jakim okresem w roku kojarzą się maski? Co mogą wyrażać maski – jakie uczucia?* Obejrzyjcie ilustracje lub rzeczywiste maski zgromadzone w pracowni, np.: maski teatralne, weneckie czy afrykańskie.
- Możesz rozszerzyć temat, np. o historię masek weneckich. Skorzystaj z linku: <https://www.naszszlaki.pl/archives/24255> (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 2

❖ Tworzymy maski

- Do wykonania maski, poza medium POWERTEX i ścinków materiałów potrzebne będą gotowe główki gipsowe, np.:

Maska gipsowa duża 17,5x11cm do Powertex (źródło: <https://kreateria.pl/maska-gipsowa-duza-17-5x11cm-do-powertex.html>, dostęp: czerwiec 2020)

- Maskę możecie zrobić, jako wiszący obiekt, albo przyklejoną na białej płaskorzeźbie. Inspiracją może być film - *Jak wykonać maskę z POWERTEX*, <https://www.youtube.com/watch?v=S-msuOXbwwQ> (dostęp: czerwiec 2020). Możesz też pokazać maskę wykonaną przez Ciebie lub zaprezentować prace różnych artystów/artystek, np.:

Aktywność 3

- ❖ Prezentacja prac – jeszcze nieskończonych
- Przygotujcie ekspozycję prac. Bądźcie ostrożni – prace powinny pozostać w pracowni do wyschnięcia.
- Uczniowie patrzą na wyeksponowane maski. Porozmawiajcie o swoich wrażeniach.

Aktywność 4

- ❖ Wykańczanie masek
- Przypomnij techniki i materiały wykończenia prac w technice POWERTEXU. Omówcie przygotowane materiały – proszki, piasek, farby, patyny, itp. Przypomnij też technikę malowania suchym pędzlem lub tapowanie gąbką.

- Uczniowie wykańczają swoje prace – maski według własnego pomysłu, inspirując się, na przykład maskami weneckimi.

Aktywność 5

- ❖ Końcowa prezentacja prac
- Przygotujcie ekspozycję gotowych masek. Porozmawiajcie o wrażeniach artystycznych.

Źródła

- <https://www.naszszlaki.pl/archives/24255> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://kreatoria.pl/maska-gipsowa-duza-17-5x11cm-do-powertex.html> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.youtube.com/watch?v=S-msu0XbwvQ> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 22

Zastygłe postacie - tworzymy swoje niesamowite rzeźby

Wprowadzenie

Uczniowie stworzą rzeźbę w technice POWERTEXU. Najpierw obejrzą gotowe rzeźby. Poznają podstawy tworzenia: trzeba wykonać szkielet postaci wygięty z drutu, uformować sylwetkę z folii aluminiowej, obkleić postać taśmą malarską – papierową, stworzyć rzeźbę obklejając sylwetkę ścinkami i POWERTEXEM. Przygotują prezentację jeszcze niegotowych rzeźb. Potem ozdabiają i ponownie zademonstrują.

Główne cele

- poznasz metodę wykonywania rzeźby w technice POWERTEXU.

Kryteria sukcesu

- wykonujesz rzeźbę w technice POWERTEXU.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z medium powertex • Ekspertymentowanie z ozdabianiem prac wykonanych z powertexu
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j. polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrza), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- rzeźby wykonane w technice POWERTEXU;
- farby, pyłki, pigmenty, lakier, proszki, piasek, patyna potrzebna do wykańczania prac z POWERTEXU;
- pędzle, gąbki;
- główki gipsowe;
- medium POWERTEX;
- ścinki materiałów;
- drut, folia aluminiowa, taśma malarska;
- rękawiczki, fartuchy.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Jak stworzyć rzeźbę w technice POWERTEXU?
- Pokaż rzeźbę z pierwszych zajęć, wykonaną przez Ciebie techniką POWERTEX lub zaproponuj uczniom prezentację różnorodnych propozycji rzeźb wykonanych w tej technice.

- Zademnustruj podstawy wykonania rzeźby w technice POWERTEX:
  - ◆ szkielet postaci wygięty z drutu,
  - ◆ formowanie sylwetki z folii aluminiowej,
  - ◆ obklejenie postaci taśmą malarską – papierową,
  - ◆ tworzenie rzeźby – obklejanie tak przygotowanej sylwety już ścinkami i POWERTEXEM.
- Do prezentacji kolejnych kroków tworzenia rzeźby POWERTEX – możesz wykorzystać film instruktażowy: https://www.youtube.com/watch?v=moCnWqf8f8A&feature=emb_logo (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 2

- ❖ Tworzymy rzeźby
- Uczniowie pracują indywidualnie. Stanowiska pracy mogą być zorganizowane w formie jednego długiego stołu lub stołów ustawionych w wyspy. Ważny jest kontakt z innymi, mimo że efektem finalnym jest praca indywidualna.
- Oprócz podstawowych materiałów – medium POWERTEX i ścinków materiałów, bazą będą druty, folia aluminiowa, taśma malarska.
- Uczniowie tworzą swoje rzeźby, prezentujące dowolne postacie w dowolnej pozie.

Aktywność 3

- ❖ Prezentacja prac – jeszcze nieskończonych
- Z ostrożnością przygotujcie ekspozycję rzeźb– prace powinny pozostać w pracowni do wyschnięcia.
- Spójrzcie na wyeksponowane postacie. Porozmawiajcie o wrażeniach z procesu tworzenia.

Aktywność 4

- ❖ Wykańczanie rzeźb z POWERTEXU
- Przypomnij techniki i materiały wykończenia prac w technice POWERTEXU. Omów przygotowane materiały – proszki, piasek, farby, patyny, itp. Przypomnij też technikę malowania suchym pędzlem lub tapowanie gąbką.
- Uczniowie wykańczają swoje prace – rzeźby, według własnego pomysłu.

Aktywność 5

- ❖ Końcowa prezentacja rzeźb
- Przygotujcie ekspozycję gotowych rzeźb. Porozmawiajcie o wrażeniach artystycznych.

Źródła

- https://www.youtube.com/watch?v=moCnWqf8f8A&feature=emb_logo (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 23

Trzy wymiary: modelujemy, rzeźbimy, lepimy formy przestrzenne

Wprowadzenie

Uczniowie rozpoczną spotkanie od obejrzenia różnych foremek do pieczenia. Porozmawiają o nich, dążąc do sformułowania pojęcia *forma*. Potem pobawią się w *Zgaduj zgadula*, czyli będą dotykiem rozpoznawać różne przedmioty. Obejrzą przykłady rzeźb wykonanych z różnych mas plastycznych i materiałów: z drewna, metalu, kamienia, plasteliny, modeliny, masy papierowej, gliny rzeźbiarskiej, glinki samoutwardzalnej, gipsu modelarskiego, masy drewnianej, masy solnej, bandażu gipsowego, Poverpolu, czy Povertextu. W zespołach poeksperymentują z różnymi rodzajami masy. Podzielą się swoimi doświadczeniami.

Główne cele

- poznasz pojęcie *forma*;
- poznasz materiały, w których można rzeźbić, modelować, lepić.

Kryteria sukcesu

- wyjaśniasz, czym jest forma;
- rozpoznajesz z czego wyrzeźbiona, czy ulepiona jest forma przestrzenna;
- eksperymentujesz z różnymi rodzajami mas, z których rzeźbisz, czy lepisz.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Współpraca	Współpraca	Osiąganie synergii	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie pracy plastycznej w zespole
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z różnymi masami do rzeźbienia, lepienia, modelowania
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Zbieranie informacji w celu zdefiniowania pojęcia <i>forma</i>

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j.polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

- I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
  - ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
  - ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
  - ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).
- II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
  - ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
  - ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;

- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy”;
- różne przybory, narzędzia rzeźbiarskie, do modelowania w różnych masach plastycznych;
- różne niekonwencjonalne przybory, typu: patyczki do szaszłyków, wykałaczki, nożyki i inne, według bieżących potrzeb;
- materiały ochronne do stanowiska pracy i dla każdego ucznia, typu: folie ochronne, fartuchy, rękawiczki jednorazowe, pojemniki plastikowe, tace, itp.
- do ekspozycji w Pracowni Rzeźbiarza: różne realne przykłady rzeźb, form przestrzennych z różnych mas plastycznych i materiałów rzeźbiarskich;
- foremki do pieczenia – różne kształty, rodzaje;
- do zabawy Zgaduj zgadula – opaski na oczy, przedmioty z otoczenia do manipulowania, ewentualnie gra Tactilo; pudełko lub worek;
- próbki mas plastycznych – solna, drzewna, glina samoutwardzalna, porcelanowa, bandaż gipsowy i inne.

Czas trwania zajęć: 1x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Jak stworzyć formę przestrzenną?
- Trochę przewrotnie przygotuj w Pracowni Rzeźbiarza różne foremki do pieczenia, np.: babeczki, prostokątne, owalne, różne wykrojniki, itp. Zainicjuj rozmowę, dość prostą w swoim znaczeniu, ukierunkowaną na pytania: *Co to jest? Do czego one służą? Co dzięki nim otrzymujemy? Czy mają zastosowanie tylko do pieczenia ciasta? Do czego jeszcze można – być może w sposób niekonwencjonalny – je wykorzystać?* Dąż w rozmowie do uwypuklenia pojęcia FORMA.
- Doprecyzujcie: *Co zatem znaczy pojęcie FORMA w sztuce, czyli w architekturze, rzeźbie, literaturze, muzyce? Czym szczególnie charakteryzuje się forma jako dzieło plastyczne?* Ważne, aby wybrzmiały w rozmowie trzy charakterystyczne cechy formy – wysokość, szerokość, głębokość.
- Zaproponuj uczniom zabawę *Zgaduj zgadula* – czyli rozpoznawanie przedmiotów przez dotyk. Do zabawy potrzebna Wam będzie opaska na oczy i różne przedmioty z otoczenia, znane uczniom. Możecie „ukrywać” przedmioty w pudełku, woreczku. W jednym i drugim przypadku uczniowie odgadują – poprzez wrażenia dotykowe (tylko obracając w rękach) - *Co to jest? Co masz w ręku?*

Wskazówki

Ciekawą propozycją może być gotowa pomoc, w której kształty figur są bardziej abstrakcyjne, a wrażenia dotykowe powinny pomóc odnaleźć właściwy element, który widać na karcie do gry.

Powyższe działania mają pozwolić na doprecyzowanie wiedzy i doświadczenia uczniów i być odpowiedzią na pytania: Czym jest forma w sztuce? Czym jest rzeźba? **Forma** ma trzy wymiary. W jednej z dziedzin sztuki taką formą przestrzenną jest **rzeźba**, która może mieć różne kształty, wymiary, przeznaczenie i może być wykonana z różnych materiałów.

Aktywność 2

- ❖ W czym możemy modelować, rzeźbić, lepić?
  - W Pracowni Rzeźbiarza zgromadź realne przykłady rzeźb wykonanych z różnych mas plastycznych i materiałów: drewno, metal, kamień, plastelina, modelina, masa papierowa, glina rzeźbiarska, glinka samoutwardzalna, gips modelarski, masa drewniana, masa solna, bandaż gipsowy, Poverpol, Poververtex.
  - Przygotuj prezentację multimedialną wybranych dzieł sztuki rzeźbiarskiej, aby ukazać też różne rodzaje rzeźb, różne ich przeznaczenie: tradycyjne, abstrakcyjne, przedmioty codziennego użytku przetworzone na dzieła sztuki, asamblaże i instalacje. Słowem pokaż uczniom, że rzeźbę można zrobić prawie ze wszystkiego.
  - Uczniowie pracują w kilkusobowych zespołach. Na stołach mają przygotowane próbki z kilku mas plastycznych, np.: plastelina, modelina, glinka samoutwardzalna, masa solna. Podejmują decyzję, kto w ich zespole będzie pracował z danym rodzajem masy. Wykonują mini pracę – lepiąc, modelując dowolną formę przestrzenną. Ważne jest, aby członkowie zespołu mieli różnorodne doświadczenia z pracy ze swoją masą i podzielili się swoimi wrażeniami podczas pracy grupowej.
  - Uczniowie prezentują swoje mini formy przestrzenne. Dzielą się swoimi wrażeniami z pracy z daną masą plastyczną.

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 24

Zatrzymane w 3d smoki, twory fantazji

Wprowadzenie

To będą smocze zajęcia. Uczniowie na spotkaniu ulepią figurki z masy solnej czy masy papierowej. Obejrzą prezentację multimedialną pokazującą różne obrazy fantastycznych stworów, jakimi są smoki. Obejrzą ilustracje z baśni, legend – polskich i innych krajów europejskich, a też przykłady sztuki. chińskiej. Porozmawiają o filmach ze smokami w roli głównej, o znaczeniu smoków w różnych kulturach. Uczniowie wykonają z masy solnej lub papierowej smoka. Przygotują wystawę swoich smoków, jeszcze przed ich pomalowaniem. Porozmawiają na temat smoków - czy są dobre, złe, a może śmieszne. Potem pomalują smoki i jeszcze raz je zaprezentują. Porozmawiają o tym, jak smoki zmieniły się. Na ile kolory nadały im wartości?

Główne cele

- poznasz technikę lepienia w masie solnej oraz w masie papierowej;
- poznasz rolę smoków w różnych kulturach.

Kryteria sukcesu

- opowiadasz o smokach, o ich roli w różnych kulturach;
- lepisz figurkę smoka z masy solnej lub z masy papierowej;
- malujesz figurkę wykonaną z masy solnej lub masy papierowej.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Eksperymentowanie	• Eksperymentowanie z masą solną oraz masą papierową
		Zainteresowanie innych swoją osobą	• Prezentowanie swoich prac
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	• Zbieranie informacji na temat smoków, ich roli w różnych kulturach

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j.polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wewnętrzną), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ *zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;*
- ✓ *wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;*
- ✓ *rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów.*

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy” lub w jeden długi stół;
- prezentacja multimedialna na temat smoków;
- różne przybory, narzędzia rzeźbiarskie, do modelowania w różnych masach plastycznych;
- różne niekonwencjonalne przybory, typu: patyczki do szaszłyków, wykałaczki, nożyki i inne, według bieżących potrzeb;
- materiały ochronne do stanowiska pracy i dla każdego ucznia/uczennicy, typu: folie ochronne, fartuchy, rękawiczki jednorazowe, pojemniki plastikowe, tace, itp.
- farby do pomalowania figurek;
- masa solna, masa papierowa;

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Rzeźbimy smoki
- Uczniowie pracują indywidualnie. Stanowiska pracy mogą być zorganizowane w formie jednego długiego stołu lub stołów ustawionych w wyspy. Ważny jest kontakt z innymi, mimo że efektem finalnym jest praca indywidualna.
- Prace mogą tworzyć z masy solnej lub masy papierowej. Przybory – do wyboru przez uczniów, zgromadzone są na stołach.

Wskazówki

Przepisy na **masę solną** są różne, warto sprawdzić je w praktyce.

Pierwszy przepis – podstawowy

- ◆ 1 szklanka mąki pszennej
- ◆ 1 szklanka soli
- ◆ około 1 szklanki wody.

Z podanych składników zagniata się masę, jak na ciasto. Proporcje często zależą od jakości mąki. Nie lepi się do rąk. Łatwa w modelowaniu i trwale zachowuje nadany kształt. Poszczególne elementy łączy się przez zwilżenie wodą miejsc połączenia. Można zostawić do wyschnięcia lub wypiec w piekarniku – nie pęka. Jest bardzo trwała. Można malować farbami – nie rozmięka.

Drugi przepis

- ◆ 1 szklanka mąki pszennej
- ◆ 1 szklanka soli
- ◆ ½ szklanki mąki ziemniaczanej
- ◆ około 1 szklanki wody.

Dodanie mąki ziemniaczanej powoduje, że masa jest bardziej kleista i nie wymaga smarowania wodą elementów przy ich łączeniu. Łatwa w modelowaniu, a jeśli jest zbyt miękka, należy dodać więcej mąki pszennej. Stworzone prace należy upiec, nie zostawiamy do wyschnięcia, gdyż mogą stracić kształt. Można malować farbami – nie rozmięka.

Trzeci przepis

- ◆ 1 szklanka mąki pszennej
- ◆ 1 szklanka soli
- ◆ 1 płaska łyżka kleju Wikol
- ◆ 1 łyżka oleju
- ◆ około ½ szklanki wody

W opinii wielu praktyków, jest to najlepszy przepis. Elementy prac bardzo mocno się ze sobą łączą i trzymają. Dość szybko wysycha, nie trzeba jej piec. Można malować i ozdabiać innymi technikami. Fajnym rozwiązaniem jest nadawanie jej różnej faktury stosując metodę odpiskiwania różnych przedmiotów.

Masa papierowa

Można kupić gotową masę, np.:

Można zrobić samemu – jest wiele przepisów, podaję link do jednego z nich: <http://mamarak.pl/2017/01/przepis-na-super-mase-papierowa/> (dostęp:“ czerwiec 2020)

- Wprowadź uczniów w tematykę pracy. Mają zastanowić się, w jaki sposób mogą przedstawić stworzenie, którego nigdy nie widzieli. Zaproponuj prezentację multimedialną przedstawiającą różne obrazy fantastycznych stworów, jakimi są smoki. Możesz w rozmowie odwołać się do ilustracji z baśni, legend – polskich i innych krajów europejskich. Możesz odwołać się do sztuki chińskiej. Porozmawiajcie o filmach ze smokami w roli głównej. Porozmawiajcie o znaczeniu smoków w różnych kulturach – w jednych są uosobieniem zła, strachu, grozy, klęski, w innych – przynoszą szczęście, jako wszechmocne stworzenia.
- Uczniowie wykonują z masy solnej / papierowej własnego wymyślonego smoka. Zaprezentuj/przypomnij jak pracuje się z masą solną / papierową.

Aktywność 2

- ❖ Prezentacja prac – jeszcze nieskończonych
- Ostrożnie przygotujcie ekspozycję prac – prace powinny pozostać w pracowni do wyschnięcia.
- Spójrzcie na wyeksponowane prace. Porozmawiajcie o pierwszych wrażeniach, np.: *Czy prace przedstawiają stwory złe, dobre, śmieszne? Czy zyskają na swoim wyrazie, kiedy zostaną pomalowane? Czy może mają już teraz swoją wartość w postaci jednobarwej?* Itp.

Aktywność 3

- ❖ Wykańczanie rzeźb fantastycznych stworów – smoków
- Uczniowie ozdabiają swoje smoki – malują wykonane z masy solnej / papierowej smoki. Ważne jest, aby przez użycie odpowiednich kolorów, udało się uczniom nadać swoim pracom większą wyrazistość, bardziej uwypuklić cechy – zło, dobro, śmieszność itp.

Aktywność 4

❖ Końcowa prezentacja prac

- Przygotujcie ekspozycję pokolorowanych smoków. Uczniowie podają różnice wrażeń obecnych i tych z poprzedniej ekspozycji. *Czy kolory w tego rodzaju pracach dodały/ujęły ich wartości? Czy coś się zmieniło w ich przekazie emocjonalnym?* itp.

Źródła

- <http://mamarak.pl/2017/01/przepis-na-super-mase-papierowa/> (dostęp:“ czerwiec 2020)

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 25

Koty i inne zwierzęta - figurki zastygłe w masie plastycznej

Wprowadzenie

Dzisiaj uczniowie wybiorą się do Wrocławia - polskiej stolicy Krasnali. Odbędą wirtualny spacer po mieście w poszukiwaniu Krasnali. Porozmawiają o znaczeniu różnych symboli, pomników, figur w życiu człowieka. Wykonają z glinki samoutwardzalnej figurkę wybranego przez siebie zwierzęcia. Kiedy figurki wyschną, uczniowie dokończą je. Najpierw na kartonie zaprojektują, jak ma figurka wyglądać. Potem na podstawie szkicu pomalują figurki farbami akrylowymi. Przygotują ekspozycję swoich prac.

Główne cele

- poznasz technikę tworzenia form przestrzennych z glinki samoutwardzalnej;
- poznasz znaczenie różnych symboli, pomników, figur w życiu człowieka.

Kryteria sukcesu

- dostrzeżasz w swoim najbliższym otoczeniu, w domu rzeźby, figurki pełniące rolę dekoracyjną, opowiadasz o ich znaczeniu;
- wykonujesz z glinki samoutwardzalnej figurkę wybranego zwierzęcia;
- malujesz figurkę farbami akrylowymi.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z glinką samoutwardzalną lub masą porcelanową
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Zbieranie informacji na temat wrocławskich smoków

Przedmioty

- Plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j.polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;
- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- prezentacja multimedialna na temat wrocławskich krasnali;
- różne przybory, narzędzia rzeźbiarskie, do modelowania w różnych masach plastycznych, typu: patyczki do szaszłyków, wykałaczki, nożyki i inne;
- materiały ochronne do stanowiska pracy i dla każdego ucznia, typu: folie ochronne, fartuchy, rękawiczki jednorazowe, pojemniki plastikowe, tace, itp.
- farby akrylowe; ołówki, kartki A4;
- glina samoutwardzalna lub masa porcelanowa;
- magnesy.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Lepimy koty lub inne zwierzęta
- Uczniowie pracują indywidualnie. Stanowiska pracy mogą być zorganizowane w formie jednego długiego stołu. Ważny jest kontakt z innymi, mimo że efektem finalnym jest praca indywidualna.
- Prace uczniowie wykonują z gliny samoutwardzalnej – ważne, aby była w kolorze białym, szarym. To daje większe możliwości późniejszego ozdabiania prac.

- Przybory – do wyboru przez uczniów, zgromadzone są na stołach. Do wykończenia prac będą potrzebne farby akrylowe i ewentualnie klej wodny do zabezpieczenia prac, magnesy.

- Wprowadź uczniów w tematykę pracy. Obądźcie wirtualny spacer po Wrocławiu w poszukiwaniu Krasnali. Podczas prezentacji multimedialnej porozmawiajcie o znaczeniu różnych symboli, pomników, figur w życiu człowieka. Odnieś się do doświadczeń uczniów: Czy w swoim najbliższym otoczeniu, w domu macie jakieś rzeźby, figurki pełniące rolę dekoracyjną? Co one przedstawiają? Po co ludzie otaczają się tego rodzaju przedmiotami? itp.;
- Uczniowie mają zastanowić się: W jaki sposób można przedstawić figurki znanych Wam zwierząt? Które najczęściej z nich są przedstawiane w postaci form przestrzennych?
- Uczniowie wykonują z gliny samoutwardzalnej figurkę wybranego przez siebie zwierzęcia. Może to być forma przestrzenna dekoracyjna lub jako. magnes na lodówkę. Zaprezentuj/przypomnij jak pracuje się z taką gliną.
- Na tej części spotkania uczniowie lepią figury zwierząt i odpowiednio je formują. Samodzielnie podejmą decyzję, czy ich forma będzie – dekoracją stojącą, czy wiszącą na magnes. Prace zostawiają w Pracowni do wyschnięcia.

Źródło: <https://mojedziecikreatywnie.pl/2018/02/kot-gliny-samoutwardzalnej/> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <https://www.skapiiec.pl/site/cat/26293/comp/91452454> (dostęp: czerwiec 2020)

Źródło: <http://www.galeriamagnolia.pl/sowa-srednia-jo18m-1> (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 2

- ❖ Wykańczamy figurki zwierząt – formy przestrzenne, dekoracyjne
- Uczniowie w drugiej części spotkania wykańczają swoje figurki zwierząt.
- Najpierw przygotowują szkic swojej pracy na kartonie i projektują jej ostateczny wygląd.
- Na podstawie szkicu uczniowie wykańczają swoje formy przestrzenne farbami akrylowymi.
- Mogą ewentualnie na tym etapie polakierować figury lakierem wodnym, co zabezpieczy pracę. Jeśli wykonały formę do magnesu na lodówkę – przyklejają z tyłu pracy magnes.

Aktywność 3

- ❖ Końcowa prezentacja prac
- *Przygotujcie ekspozycję kolorowych prac. Porozmawiajcie o zasadności tworzenia tego typu form dekoracyjnych, np.: Czy mógłby być to pomysł na prezent dla kogoś? Czy prezent wykonany własnoręcznie ma inną wartość niż gotowy, kupiony w sklepie? Dlaczego? itp.*

Źródła

- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2018/02/kot-gliny-samoutwardzalnej/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <https://www.skapiec.pl/site/cat/26293/comp/91452454> (dostęp: czerwiec 2020)
- <http://www.galeriamagnolia.pl/sowa-srednia-jo18m-1> (dostęp: czerwiec 2020)

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Spotkanie 26

Florystyczne inspiracje - zwykłe przedmioty czy dzieła sztuki

Wprowadzenie

To spotkanie w świecie roślin. Uczniowie przyjrzą się przedmiotom codziennego użytku misom, wazonom, podstawkom w kształcie roślin (liści, kwiatów, drzew). Obejrzą prace różnych artystów, artystek którzy/które czerpali wzory z natury. Potem sami z glinki samoutwardzalnej lub masy porcelanowej wykonają formę przestrzenną inspirowaną liśćmi czy kwiatami. Pozostawią formę do wyschnięcia. Potem pomalują ją farbami akrylowymi, czy ozdobią techniką decoupage, Przygotują ekspozycję swoich prac. Porozmawiają o swoich wrażeniach estetycznych.

Główne cele

- poznasz technikę tworzenia form przestrzennych z glinki samoutwardzalnej lub masy porcelanowej;
- poznasz prace artystów i artystek, którzy/które czerpali wzory z natury.

Kryteria sukcesu

- dostrzeżasz w swoim najbliższym otoczeniu, przedmioty użytkowe w kształcie roślin;
- wykonujesz z glinki samoutwardzalnej lub masy porcelanowej formę przestrzenną inspirowaną liśćmi czy kwiatami;
- malujesz formę farbami akrylowymi lub zdobisz ją techniką decoupage.

Rozwijane kompetencje, w tym kompetencje proinnowacyjne

Wiązka	Kompetencja	Umiejętności/postawy	Sytuacje
Samodzielność myślenia	Ciekawość i odkrywanie nowych możliwości	Ekspertymentowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertymentowanie z gliną samoutwardzalną lub masą porcelanową
		Zainteresowanie innych swoją osobą	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentowanie swoich prac
	Samodzielność myślenia	Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Zbieranie informacji na temat prac plastycznych inspirowanych naturą

Przedmioty

- plastyka w korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi – technika, muzyka;
- korelacja z TIK – w odniesieniu do szukania materiałów źródłowych, tworzenia prezentacji, itp.

Można przyjąć, że zachodzi również korelacja z:

- przedmiotami humanistycznymi - j.polski, historia – w odniesieniu do tekstów literackich, filmów, itp.
- przedmiotami przyrodniczymi - w odniesieniu do doświadczeń i obserwacji świata natury, struktury, składu i tworzenia mas plastycznych, itp.

Odniesienia do podstawy programowej

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

- ✓ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrza), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;
- ✓ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;
- ✓ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż).

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

- ✓ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;
- ✓ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu;

- ✓ podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

- ✓ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
- ✓ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców;
- ✓ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów;
- ✓ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce;
- ✓ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Pomoce do zajęć, aranżacja sali

- stoły ustawione w „wyspy“ lub w jeden długi stół;
- misy, wazony, podstawki i inne przedmioty w kształcie roślin;
- przykłady prac artystów/artystek, którzy/które czerpali wzory z natury;
- różne przybory, narzędzia rzeźbiarskie, do modelowania w różnych masach plastycznych, typu: patyczki do szaszłyków, wykałaczki, nożyki i inne;
- materiały ochronne do stanowiska pracy i dla każdego ucznia, typu: folie ochronne, fartuchy, rękawiczki jednorazowe, pojemniki plastikowe, tace, itp.
- farby akrylowe;
- klej Magik, serwetki, lakier wodny do zabezpieczania prac
- glina samoutwardzalna lub masa porcelanowa;
- szablon liścia z papieru lub prawdziwy liść.

Czas trwania zajęć: 2x45 minut

Przebieg zajęć

Aktywność 1

- ❖ Talerze inspirowane liśćmi
- Uczniowie pracują indywidualnie. Stanowiska pracy mogą być zorganizowane w formie jednego długiego stołu.
- Prace wykonują z glinki samoutwardzalnej lub masy solnej. Przy wyborze glinki samoutwardzalnej ważne, aby była ona w kolorze białym, szarym. To daje większe możliwości późniejszego ozdabiania prac.
- Przybory – do wyboru przez uczniów zgromadzone są na stołach. Do wykończenia prac potrzebować będą farby akrylowe, ewentualnie klej Magik do przyklejania elementów dekoracyjnych, serwetki – jeśli chcą skorzystać z techniki decoupage, lakier wodny do zabezpieczenia prac.
- Wprowadź uczniów w tematykę pracy. Inspiracją do rozmowy niech będzie świat roślin – liście drzew i kwiatów oraz przedmioty codziennego użytku misy, wazon, podstawki i inne, które są przykładem mini dzieł sztuki – form przestrzennych. Uczniowie przyglądają się kształtom liści, kwiatów. Zaprezentuj im różne prace artystów, którzy czerpali wzory z natury.
- Uczniowie zastanawiają się nad tym, w jaki sposób inspirowane światem przyrody można stworzyć formę przestrzenną – użytkową, np.: miseczkę / podstawkę na drobiazgi, organizer na długopisy, wazon czy doniczkę na kwiaty, lub inny przedmiot, który zaproponują.
- Wykonują formę przestrzenną (użytkową) inspirowaną liśćmi drzew lub kwiatów. Zademonstruj etapy powstawania różnych form, np.: podstawki / miseczki: masę solną lub glinę rozwałkowujemy na grubość ok. 0,5 do 1 cm. Przykładamy szablon liścia z papieru lub prawdziwy liść, odciskamy wzór i patyczkiem/wykałaczką/nożykiem wycinamy kształt. Modelujemy brzegi, aby nadać kształt podstawki, płytkiej miseczki. Można również rozwałkowany placek położyć na odwróconą do góry dnem miseczkę szklaną, formować odpowiednio brzegi wg wzoru liści, odciskać wzory. Można obkleić puszkę metalową, słoik i stworzyć z tego organizer/wazon, itp. Wszystko pozostawiamy do wyschnięcia.
- Na tej części spotkania uczniowie lepia, formują swoje formy przestrzenne, podejmując decyzję – co tworzą, z zaproponowanych przedmiotów lub proponują własny pomysł. Ważne, aby inspiracją były kształty liści drzew lub kwiatów. Prace zostają w Pracowni do wyschnięcia.

Źródło: <https://mojedziecikreatywnie.pl/2016/10/jesienne-liscie-krok-po-kroku/> (dostęp: czerwiec 2020)

ródło: <http://www.rie-world.com/gliniane-miseczki/> (dostęp: czerwiec 2020)

Aktywność 2

- ❖ Wykańczanie form przestrzennych, dekoracyjnych
- Na kolejnym spotkaniu uczniowie wykańczają swoje formy przestrzenne.
- Prace mogą malować farbami akrylowymi, czy ozdabiać techniką decoupage, itp. Wybór pozostaw uczniom. Warto wszystkie prace zabezpieczyć lakierem wodnym.

Aktywność 3

- ❖ Końcowa prezentacja prac
- Przygotujcie ekspozycję kolorowych prac. Porozmawiajcie o wrażeniach estetycznych wyniesionych z oglądania prac swoich kolegów/koleżanek. Zwróć uwagę na funkcjonalność takich form przestrzennych i elementy mini-dzieł sztuki.

Źródła

- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2016/10/jesienne-liscie-krok-po-kroku/> (dostęp: czerwiec 2020)
- <http://www.rie-world.com/gliniane-miseczki/> (dostęp: czerwiec 2020)

Strony www (dostępne w lipcu 2020 r.)

Dla ułatwienia wszystkie wymienione źródła i odniesienia są umieszczone zarówno w części zawierającej program jak i części zawierającej scenariusze zajęć.

- <https://www.cienistosc.pl/2018/04/jak-zaczac-rysowac-przybory-do-rysowania-dla-poczatkujacych.html>
- <https://allegro.pl/oferta/malarski-duzy-zestaw-na-prezet-sztaluga-blejtramy>
- <https://allegro.pl/oferta/narzedzia-do-rzezbienia-23-sztuki-do-gliny->
- <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rysunek;3970528.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/abstrakcyjna-sztuka;3865302.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grafit;3907406.htm>
- <https://myloview.pl/fototapeta-wzor-chaosu-streszczenie-tekstura-losowe-chaotyczne-linie-nr-64BF6AA>
- <https://pl.depositphotos.com/vector-images/bazgro%C5%82y.html?qview=61577843>
- <https://termoplastik.pl/grafit-naturalny/>
- <https://warsztatartysty.pl/derwent-grafit-naturalny,3,12544,14878>
- <http://www.luismaram.com/2006/11/04/pollock-no5-1948-el-cuadro-mas-caro-de-la-historia/>
- <https://www.gallerystore.pl/malarstwo-akrylowe/ania-stepien/polowanie-na-kolory>
- Malarstwo abstrakcyjne action painting. Autor: Ewelina Bogacz,
<http://ewelinabogacz.blogspot.com/2014/10/ekspresjonizm-abstrakcyjny.html>
- <https://speakerq.com/en/canvas-painting-ideas/>
<http://fotojuliawozniak.com/index.php/pl/galeria/kwiaty/martwa-natura/czerwona-jesien-716>
- https://plfoto.com/index.php?c=photo&photo_id=1202863&kategoria=odcienie-zieleni&tytul=martwa-natura
- <http://www.niezapominajkowo.eu/user/13>
- <https://www.google.com/search?q=ksi%C4%99%C5%BCyc+pe%C5%82nia&newwindow>

- <https://rynekisztuka.pl/2012/09/04/akwarel/>
- <https://www.powertex.com.pl/powertex>
- <https://www.powertex.com.pl/galeria/>
- <https://www.naszszlaki.pl/archives/24255>
- <https://kreatoria.pl/maska-gipsowa-duza-17-5x11cm-do-powertex.html>
- <http://mamarak.pl/2017/01/przepis-na-super-mase-papierowa/>
- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2018/02/kot-gliny-samoutwardzalnej/>
- <https://www.skapiec.pl/site/cat/26293/comp/91452454>
- <http://www.galeriamagnolia.pl/sowa-srednia-jo18m-1>
- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2016/10/jesienne-liscie-krok-po-kroku/>
- <http://www.rie-world.com/gliniane-miseczki/>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafit#/media/Plik:GraphiteUSGOV.jpg>
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_\(malarstwo\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_(malarstwo))
- <https://www.youtube.com/watch?v=XeLgXhfSPKA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7RiRknBDDcc>
- https://www.youtube.com/watch?v=qdq6znih_Yw
- <https://www.youtube.com/watch?v=vCGY4cpKSxQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=IQG1bR77Eu8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=S-msu0XbwvQ>
- https://www.youtube.com/watch?v=moCnWqf8f8A&feature=emb_logo

Ilustracje - wolne licencje, Public Domain Pictures oraz oznaczone do ponownego wykorzystania z modyfikacją

www.pixabay.com

Przypisy

ⁱ W opisie używam określenia „uczniowie” - mając jednak zawsze na uwadze zarówno chłopców jak i dziewczynki. Ma to na celu wyłącznie polepszenie odbioru tekstu.

ⁱⁱ Kąćiki mini-pracownie opisane są w rozdziale „Zagospodarowanie przestrzeni”.

ⁱⁱⁱ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rysunek;3970528.html> (dostęp: lipiec 2020)

^{iv} <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/abstrakcyjna-sztuka;3865302.html> (dostęp: lipiec 2020).

^v <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grafit;3907406.html> (dostęp: lipiec 2020).

^{vi} [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_\(malarstwo\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_(malarstwo)) (dostęp: lipiec 2020).

^{vii} <https://rynekisztuka.pl/2012/09/04/akwarel/> (dostęp: lipiec 2020)